د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولګی

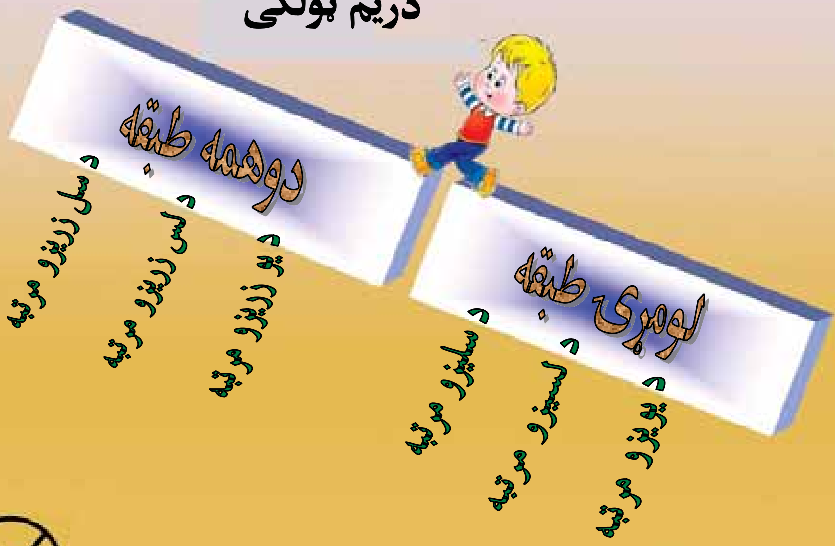

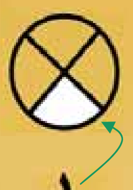

$\frac{۱}{۴}$

۶+۱ > ۶-۱

۱۰ > ۲+۹

۱۱ = ۵+۶

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹ هـ . ش.

د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

دريم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د څېړنې او ارزونې د دیپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګیالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، ادیتور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیټه:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطــن افغانــستان دی — دا عــزت د هــر افغــان دی

کــور د ســولې کــور د تــورې — هــر بچــی یــې قهرمــان دی

دا وطــن د ټولــو کــور دی — د بلوڅــــو د ازبکــــو

د پــښتون او هــزاره وو — د ترکمنـــو د تاجکـــو

ورســره عــرب، ګوجــر دي — پامیـــریان، نورستانیـــان

براهــوي دي، قزلبــاش دي — هــم ایمــاق، هــم پــشه یــان

دا هیــواد بــه تــل ځلیږي — لکــه لمــر پــر شــنه آسمــان

پــه سینــه کــې د آسیــا بــه — لکـــه زړه وي جـــاویدان

نــوم د حــق مــودی رهبــر — وایــو الله اکبــر وایــو الله اکبــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او درونه مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د محتوا فهرست

شمېره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قيمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمين کول	۹
	دريم فصل	
۳	د عددونو لوستل او ليکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پېژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ..	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عمليې کې د لس دانه ييزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عمليې آزمايل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق	۲۶

۱۰	د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې آزموینه	۳۳

شپږم فصل

۱۲	د عددونو د خط پیژندنه..	۳۵
۱۳	د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله................	۳۷
۱۴	د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه.....	۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۶	د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه	۴۲
۱۷	د ۲ او ۷ د ژبني ضرب جدول پیژندنه	۴۲
۱۸	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدول پیژندنه	۴۹
۱۹	له (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۰	د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت	۵۵
۲۱	د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې	۵۷
۲۲	د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې........................	۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر).........................	۲۳
۲۴	د سانتي متر پیژندنه..	۲۵
۲۵	د دیسي متر پیژندنه	۲۷
۲۲	د ملي متر پیژندنه	۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ د کیلو متر پیژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پیژندنه ۷۱
۲۹ د خط د ډولونو پیژندنه ۷۴
۳۰ د زاویو د ډولونو پیژندنه ۷۲

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پیژندنه ۸۰
۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲
۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام) ۸۷
۳۵ د ساعت (ګړۍ) پیژندنه ۹۱
۳۶ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵
۳۷ د اونۍ – میاشت او کال پیژندنه ۹۸
۳۸ د جنتري پیژندنه ۹۹
۳۹ د لیتر پیژندنه ۱۰۳
۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵
۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پېژندنه ۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د عددونو مقامي قيمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي دې د يوه رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلې دي دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

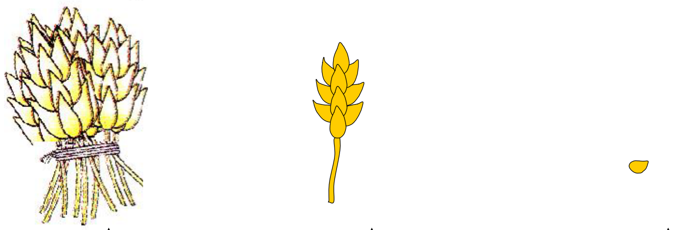

١٠٠ ١٠ ١

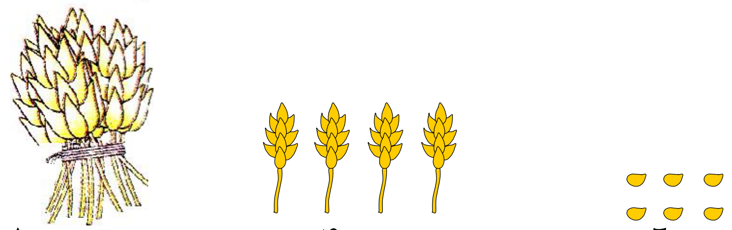

١٠٠ ٤٠ ٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو يو سلی وږي د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کيږي.

يويز	لسيز	سليز
٦	٤	١

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

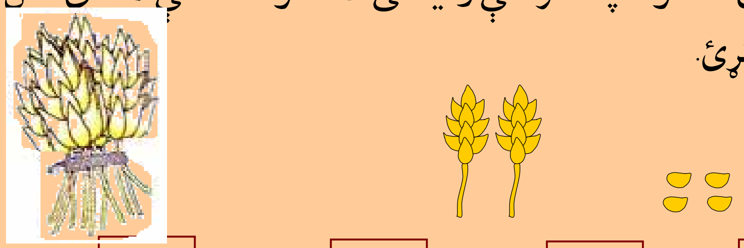

[ ] یویز [ ] لسیز او [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

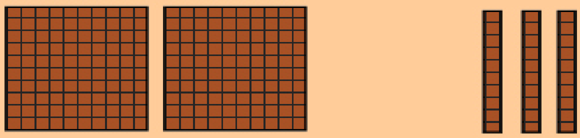

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

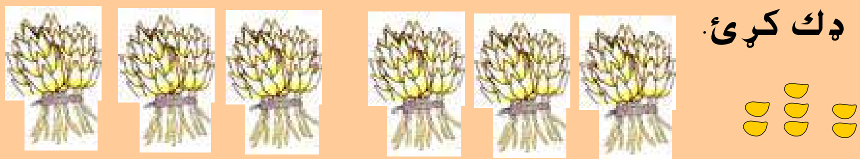

[ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې وښیاست.

یویز	لسیز	سلیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: ۸ يويز ۹ لسيز ۳ سليز **۳۹۸** کيږي.

۶ يويز ۵ لسيز ۹ سليز ☐ کيږي.

۹ يويز ۹ لسيز ۸ سليز ☐ کيږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

۱-مثال:	۷۸۲ =	۲	يويز	۸	لسيز	۷	سليز
۲-مثال:	۸۹ =	۹	يويز	۸	لسيز	۰	سليز
	۷۰ =		يويز		لسيز		سليز
	۲۰۶ =		يويز		لسيز		سليز
	۷۶۰ =		يويز		لسيز		سليز
	۹۵۲ =		يويز		لسيز		سليز

۳- لاندې هر يو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره وليکئ.

- دوه اويا
- پنځه سوه څلوراتيا
- دوه سوه پنځه ديرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلويښت
- پنځه سوه درويشت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په حروفو ولیکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهیم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کین لوري د ۳ رقم ته ځیر شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت یوشی دی؟ ....

ج: د نوموړي عدد ښي او کين لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښیاست؟

د: د نوموړي عدد رقمونه په چوټ کې وښياست.

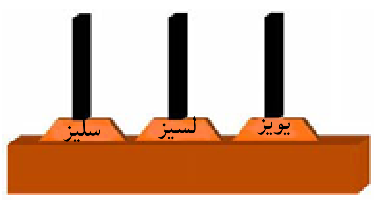

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښیاست.

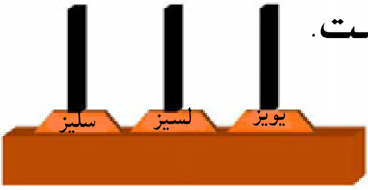

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟...

ب ـ د ٦۰٦ په عدد کې څو یویز، څو لسیز او څو سلیز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

دلاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونیسئ څو څو دری رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنی او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

تر ټولو کوچنی عدد

تر ټولو لوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هر یوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښیي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري رانشي. او په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمی عددونه د ۱، ۲، ۳ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او یو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قیمت یا مقامي ارزښت په نظر کې نیولو سره دې ترتیب کړي.

کورنی دنده

د ۴، ۵، ٦ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳ یویزاو ۲ لسیز	۴ یویزاو ۷ لسیز	۲ یویزاو ۵ لسیز
۱۴ یویزاو ۲ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۳ یویزاو ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د بنې لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟........................او ....
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یو یز، لسیز شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یو یز و رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: تجسس او تخمين كول

هدف: زده كوونكي وكړای شي مخكې تر شميرلو د تخمين په واسطه د شيانو مقدار په تقريبي توګه پيدا كړي. وروسته له دقيق شمېرلو قيمت يې وليكي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمين كوو او بيا د شميرلو په واسطه دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شكل ټاكو. او ګورو چې زمونږ تخمين په كومه اندازه حقيقت ته نږدې دی. په حقيقت كې تخمين كول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انكشاف لپاره مهم ګڼل كيږي. عموماً په كورنيو كې د كوچنيانو د ساعت تيری د پاره ډيره ښه ده. مثلاً كه چيرې په كورنۍ كې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندكې (زړي) سره يو ځای كړي او خپلو كوچنيانو ته ووايې. څو دانې موخوړلي دي؟ چا زياتې خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر يو د خپل ذهن سره سم يو عدد وايې په پای كې دقيق شمېرل كيږي. او ليدل كيږي چې د كوم يوه تخمين حقيقت ته نږدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې يو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، يا د زرد آلو مندکې، د هندوانې يا خټکی او يا کدو زړي تيولګي ته راوړي او د تيولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. او هغه دې په يوه پاکټ يا کڅوړه کې واچوي. بيا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وويشي. داسې دې ورته ووايي.

١. هرګروپ دې جدول وکاږي.

٢. د ګروپ هر يو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په تخميني توګه وټاکي.

٣. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

٤. له هر ګروپ څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يي دي.

٥. د شمير حقيقي اندازه دې د ګروپونو د تخمين له جدول سره پر تله کړي.

٦. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې وړونکی کيږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشويق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

دریم لوست: د عددونو پېژند نه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشمیري او ولیکي.

ګرانو زده کوونکو تاسو پوهیږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د یویز او لسیز د مرتبو لرونکی دی ویلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د یویز، لسیز او سلیز درې مرتبو لرونکی دی که چیرې د هغوپه تولو مرتبو کې د ۹ عدد ولیکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا درې مرتبې لومړی طبقه (د یویزو طبقه) بلل کیږي تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دوهم ټولګي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چیرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد ور زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم یې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تا سو په لاندې جدول کې دوه طبقې لیدلای شئ چې هره طبقه یې درې مرتبې د (یویز، لسیز او سلیز) لري.

	لومړی طبقه (د یویزو طبقه)			دوهمه طبقه (زریزو طبقه)		
عدد	د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دوهمه طبقه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې یې صفر دي چې یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پوري اړه لري که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

د یویزو مرتبه　د لسیزو مرتبه　د سلیزو مرتبه　د یوزریزو مرتبه

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي و لیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په حروفو يې وليکئ د نومورو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا، او نه زرو اته سوه درې څلويښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې وایاست په يوه جدول کې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنۍ دنده

هر يو زده کوونکی دې د طبقو يو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱٦، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې نوموړي عددونه په تورو سره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸ ، او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زيات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي چې دا عدد يو پنځه رقمي عدد دی او د (۱) عدد رقم د دويمې طبقې د لس زريزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زريزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، .... ، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي. او س که چيرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د يويزو په مرتبه کې د۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ....، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنګه که چيرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسيزو، سليزو او زريزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ... ، ۹ رقمونه وليکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چيرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزيات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځني عددونه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنی دنده

هريو زده کوونکی دې د طبقو يو جدول رسم کړي د ۱۲۰۵ ، ۶۰۰۰۳ ، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

د لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره
٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
٣) دوه دېرش زره
٤) اته ويشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		٥
٣	٢			
٢				٥

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦٥٠٠٤ ....
٢- ٧٣٦٤٢ ....
٣- ١٠٠٠٠٠ ....
٤- ٨٧٠٠٧ ....
٥- ٩٩٩٩٩ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکی دې یو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبوکې ولیکي او هم دې په تورو ولیکی.

٣٤٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩٥٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- څو عددونه ولیکئ چې د هغو د سلیزو په مرتبه کې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ وي.

٢- یو عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې ۴ او د یوزریزو په مرتبه کې یې ۲ وي.

٣- یو عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ وي.

۴- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

٦- که چیرې د سلو زرو په مرتبه کې د (١) رقم قرار ولري د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

٧- په خپلو کتابچو کې یوطبقاتي جدول رسم او د ٦٠٧٠۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عمليې کې د لس دا نه ييزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخيستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عمليو ته پاملرنه وکړئ.

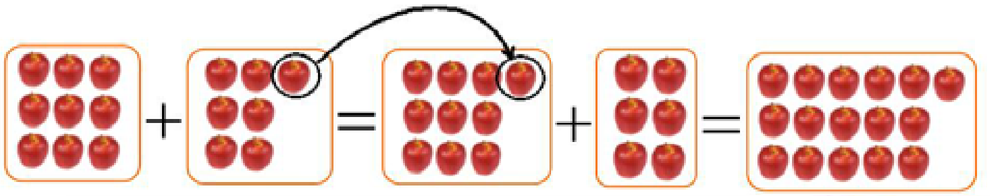

٩+٧ =١٠+ ٦ =١۶

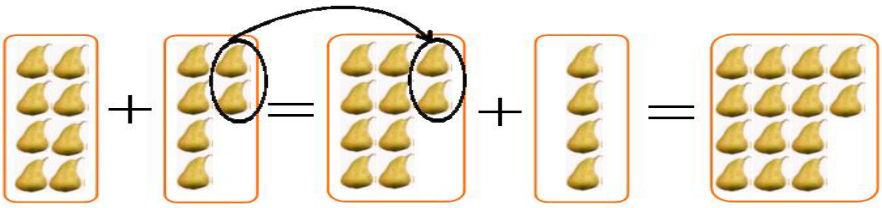

٨+۶=١٠+۴=١۴

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځايونه ډک کړئ.

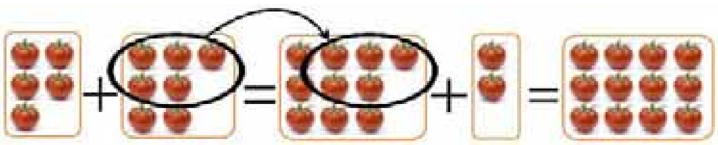

□ + □ = □ + □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال:

۲ + ۷ = ۱۰ + ۳ = ۱۳

۷ + ۹ = ۱۰ + □ = □ ، ۵ + ۲ = ۱۰ + □ = □

۸ + ۷ = ۱۰ + □ = □ ، ۹ + ۲ = ۱۰ + □ = □

۸ + ۹ = ۱۰ + □ = □

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال:

۸ + ۲ = ۱۰ + ۴ = ۱۴

۷ + ۸ = □ + □ = ۱۵ ، ۹ + ۴ = □ + □ = ۱۳

۹ + ۷ = □ + □ = ۱۲ ، ۳ + ۹ = □ + □ = ۱۲

۷ + ۲ = □ + □ = ۱۳

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۶ + ۸ = □ + ۴ = □

۳ + ۷ = ۱۰ + □ = □

۴ + ۶ = □ + ۰ = □

کورنۍ دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعي حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعي حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

```
 ①①  ①
 ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
―――――――
 ۹ ۳ ۰ ۱
```

زريز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	①۳	①۰	①۱

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

۷۳۲۱ + ۲۶۰۹	۵۸۴۳ + ۶۰۸۰	۶۴۳۵ + ۱۵۸۶

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۴۰۵۶ + ۶۴۹۶۷	۱۰۸۷ + ۹۹۴	۲۷۰۳ + ۹۶۱۹

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

□□□	(۱) (۱)	(۱)
	□ ۷ ۳	۸ ۸ ۶
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱)	(۱)	(۱)
۶ ۷ ۸	۸ ۷ ۶	۷ □ □ ۶
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري پلار يې د سودا را نيولو لپاره ۷۰۶ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زردآلانو ۵۵۰ نيالګي شته، معلوم يې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نيالګي دي؟

۵- کريم له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري د کريم پيسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ ورونو يې هم هر يوه کريم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم يې کړئ چې اوس کريم څو افغانۍ لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعي عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوي ولري سرته ورسوي.

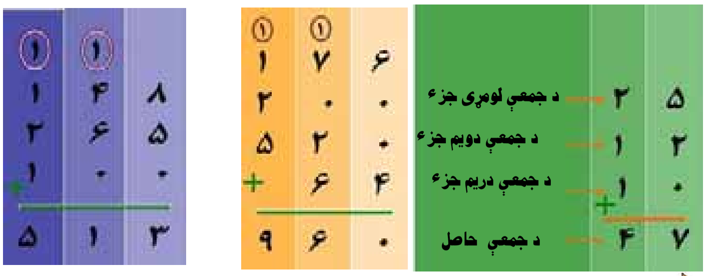

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:
```
  ۳۴۷
  ۱۰۰
  ۱۲۳
+ ۱۴۷
------
```

ب:
```
  ۱۰۱
  ۲۳۴
   ۵٦
+  ۱۲
------
```

ج:
```
  ۳۴۷
  ۱۱۲
+ ٦۲۳
------
```

۲- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوي ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

```
  ۷۰۰۲
  ۱۸۷۰
  ۹۴۰۲
+    ۸
------
```

```
   ۳۵
  ۷۴۳
  ۳۷۱
+ ۱۰۰
------
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- یوه بڼوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی بڼوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړي ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو په دریمه ورځ د۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځایونه یې په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

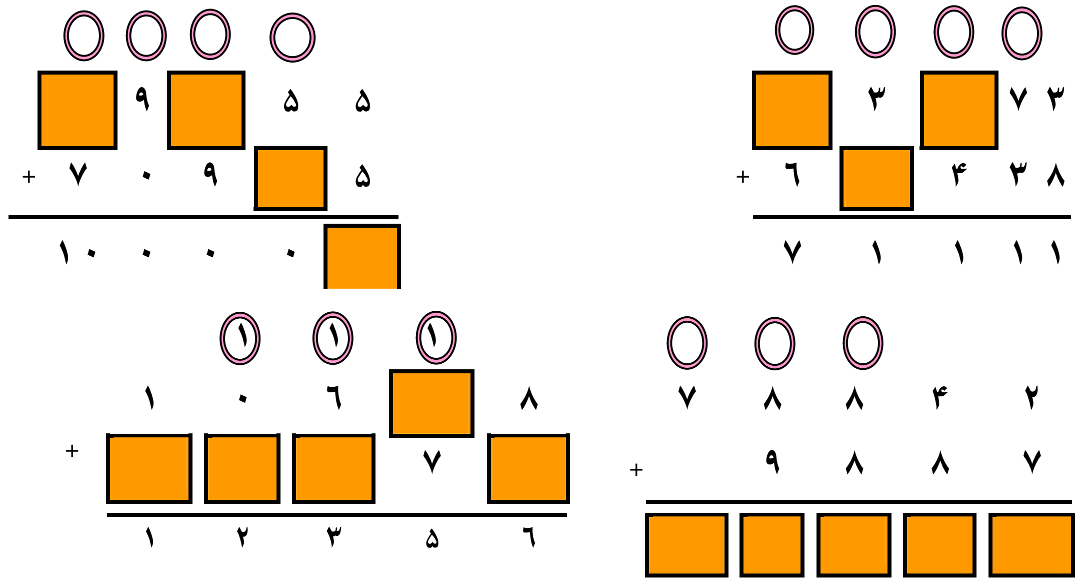

کورنی دنده

د ټوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دوهمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی معلوم یې کړئ چې په درې واړه ورځو کې یې ټوله څو متره ټوکر او بدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست: د جمعې د عملیې ازمویل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عملیې په صحیح والي باندې خپل ځان ډاډ من کړي.

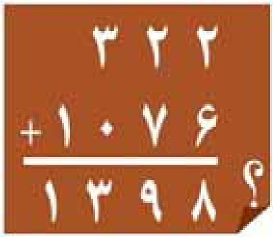

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ٣٢٢ عدد د ١٠٧٦ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

	٣ ٢ ٢
+	١ ٠ ٧ ٦
	١ ٣ ٩ ٨

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

	١ ٠ ٧ ٦
+	٣ ٢ ٢
	١ ٣ ٩ ٨

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عیني عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمویئ.

٢٣٤٥	١٠٨٦٠	٢٩٧٦٤
+ ١٠٢٣	+ ٢٨٠١٥	+ ٥٠٢٣٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندي عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ؟

۳۷٦۴	۷٦۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ٦۳۴۲۵	+ ۷۱۸٦۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ لـه عـدد څخـه دوه مخکنـي او دوه وروسـتي عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګیو شتوالی درلـود ۱۶۷۴۵ نیالګی یې نور کیښودل اوس په بڼ کې څو نیالګي شته. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمویئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عـددونو کـې تفریـق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلـم او کتابچـه راونیـول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

مفروق منه	۹۴
مفروق	− ۴۲
د تفریق حاصل	۵۲

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

```
  ۱۳۸
− ۲۸
─────
  ۱۱۰
```

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چېرې یې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

```
  ۳۹۸۰
−  ۷۸۰
──────
  ۳۲۰۰
```

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د اووه اویا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

گرانو زده کوونکو څرنگه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

(−)

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳	۰	۰	۰	۶
۱	۱	۲	۴	۸

(−)

۷	۳	۵	۸
۶	۳	۵	۹

(−)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړی یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړی یا چو کاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سرې او شنې جامې یې آغوستې دي، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې آغوستې وي څو تنو یې شنې جامې آغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمیر څو تنه دي؟

٦- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و. که چیرې ۶۸ داني قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي نور څو داني قلمونه پاتې دي؟

۷- که چیرې د دریم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګیو کې ۱۰ تنه غیر حاضر دي، نو په دواړو ټولګیو کې د حاضر زده‌کوونکو شمیر معلوم کړئ؟

۸- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چیرې د هغه په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمیر معلوم کړئ.

۹- که چیرې د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمیر معلوم کړئ په داسې حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمیر ۲۱ وي؟

کورنۍ دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

```
  ۱۴۲۱
+  ۲۱۸
―――――
```

۱۱- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

۱-
```
  ۱۰۹
  ٦۱۳
+  ۷۸
―――――
[   ]
```

۲-
```
  ۴۰۳۹
  ۷۰۴۷
+   ۲۰
―――――
[   ]
```

۳-
```
  ۸۱۱۰
-  ٦۱۸
―――――
[   ]
```

۴-
```
  ۴۰۱۷
+    ۰
―――――
[   ]
```

۵-
```
  ۱۲۱۴
- ۱۲۱۴
―――――
[   ]
```

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د <، = او > نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱٦+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱٦

۸۷۹۸٦ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷ ۶ ۴ ۲ ۱	۱ ۸ ۰ ۴ ۲
− ۶ ۷ ۸ ۴ ۰	− ۸ ۷ ۲ ۴
☐	☐
۱ ۰ ۰ ۰ ۰ ۰	۱ ۰ ۰ ۷ ۶
− ۹ ۲ ۴ ۶ ۸	− ۹ ۳ ۲ ۷
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل کړې ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

۸	۳	۴	مفروق منه
۴	۲	۲	− مفروق
۴	۱	۲	د تفريق حاصل

آزموينه

۴	۱	۲	د تفريق حاصل
۴	۲	۲	+ مفروق
۸	۳	۴	مفروق منه

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو که چيرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمويئ!

۸۴۴۷ آزموينه:

_۶۲۴۵

۷۶۲۹ آزموينه:

_۴۵۵۲

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل دې کړي بيا دې وآزمويي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف: $6420 - 1840$

ب: $7325 - 1976$

ج: $100000 - 99999$

۳- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه توکر خرڅوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او وآزمویي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پیژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپيژني او په ترتيب سره عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱ـ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه ډک کړئ!

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲ـ د پورته ډک شوي جدول څخه په کار اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد ليکل شوی نه دی په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

الف: د پيل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پيل (مبدأ) په نامه ياديږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه ياديږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتيب کوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتیب سره عددونه له کيڼ لوري ښي لوري ته ولیکئ!

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونیسئ! عددونه په ترتیب سره د کيڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

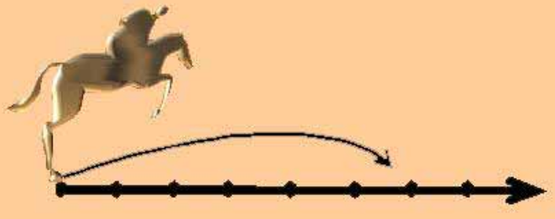

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نـژدې عددونـه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګـه ښـودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنی۲۰ تـه او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عـددونو په منځ کې قرار لري څرنګه چې ۲۲ لـه ۲۰ څخـه د ۲ واحـدونو پـه اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نـسبت د ۳۰ عـدد تـه نومـونږ ۲۲ پـه ۲۰ بانـدې حساب وو.

پوښتنه: آیا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمېرئ یعنې کوم یـوه ته نژدې دی؟

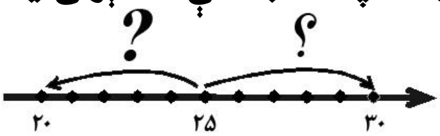

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پیښیږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمېرو یعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمېرو.

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یـې ۱۰ تـه او کوم یې ۲۰ ته شمېرل کیږي؟ جلا جلا یې ولیکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کیږي (نژدې دی)؟ ویې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵، او ۹۱ په عددونو کې کـوم یـو یـې چـې ۹۰ او یـا ۱۰۰ تـه شـمېرل کیږي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې عدد ډېر نژدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ!

٦١	٦٠	٦٧		٦٥	
٦٩		٦٣		٦٦	

۲- لاندې د عددونو خط په نظر کې ونیسئ در کړل شوي عددونه ډیر نژدې لسونو ته وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ.

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شمیرل کیږي یعنې نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمیر لای شئ یعنی ۵۰ ته نژدې دي؟

کورنی دنده

د ۷۹ ، ۷۵ او ۷۶ عددونه کوم یوه لس ته شمیرل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوار لسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخيستنې سره د جمعې عمليه

هدف : زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عمليه په عددي خط باندې داسې سرته ورسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوي نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. ليدل کيږي چې د ۱۳ عدد ته رسيږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښيي.

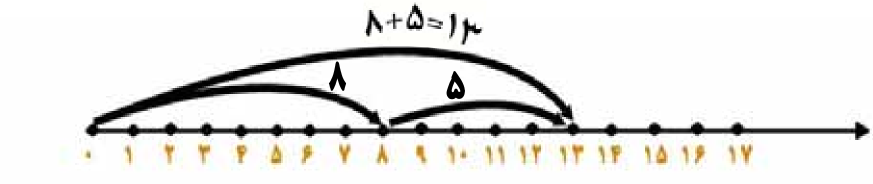

۸+۵=۱۳

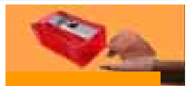

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د رياضي افاده يې وليکئ او د جمعې عمليه سرته ورسوئ!

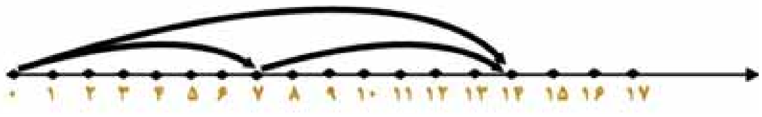

___ + ___ = ___

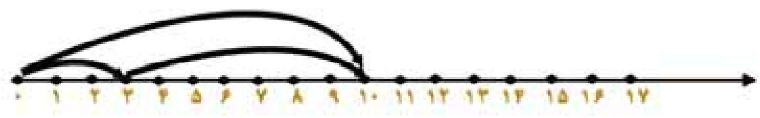

___ + ___ = ___

کورنۍ دنده

لاندې عمليې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۴+۳   ۹= ۶+۳

۱۰= ۴ + ۶   ۱۵= ۷+۸

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخيستني سره د تفريق عمليه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفريق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کيڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. ليدل کيږي داسې نقطې ته رسيږو، چې د ۵ عدد راښيي. د شکل له مخې معلوميږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په رياضي کې د هغه عمليه داسې ليکو.

$11 - 6 = 5$

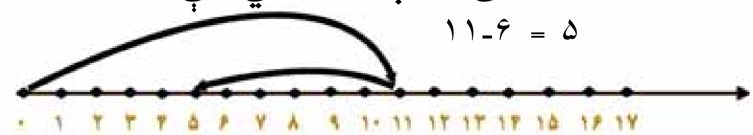

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښي خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسيږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کيڼې خواته ګرځو ليدل کيږي چې د ۴ نقطې ته رسيږو د هغه عمليه داسې ليکو.

$12 - 8 = 4$

د عددي خط څخه په کار اخستني سره د تفريق لاندې عمليې سرته ورسوئ.

۱۲	-	۸	=	۴

پوښتنې:

□ − □ = □

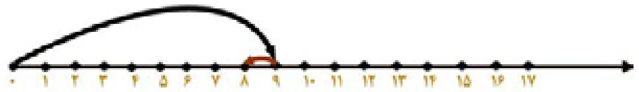

□ − □ = □

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عـددي خـط پـه مـخ بانـدې وښیاست؟

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عـددي خط بانديې د مثال سره سم د لاندې عـددونو د جمعـې او تفریق عـملیې وښیاسـت؟

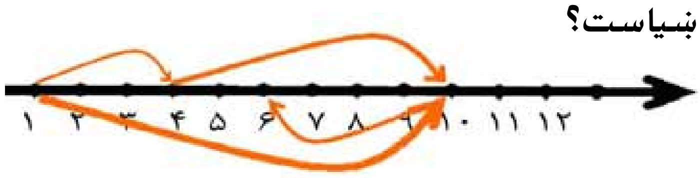

مثال: ۴+٦=۱۰

۱۰-۴=٦

الف: ٦ +۵ = ?

۱۱-٦ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

کورنی دنده

که چېرې سـتا سـو د ښـوونځي د وره او د تـولګي د وره تـرمنځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښـوونځي تر منځ واټن پيدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليې د مفهوم پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزاوې مساوي وي د جمعې کولو د ډيرې لنډې طريقې په مفهوم وپيژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په څو ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ ټولې څو کيږي؟

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

څو قابه دي؟ په هر قاب کې څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ وارې ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وېنځ ټول څو ستوري کېږي؟

۶+۶+۶+۶=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو: ۶×۴=۲۴

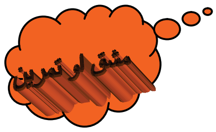

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ!

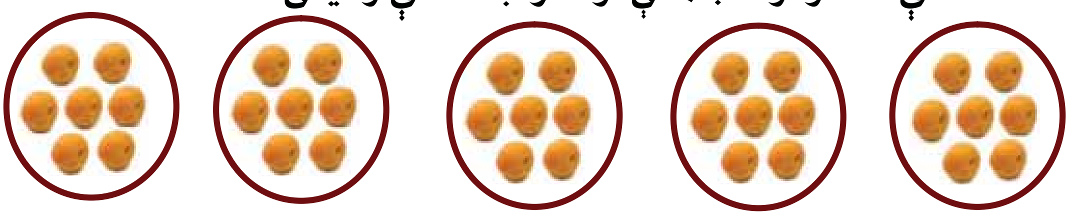

۲- د چاپېريال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښياست!

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ!

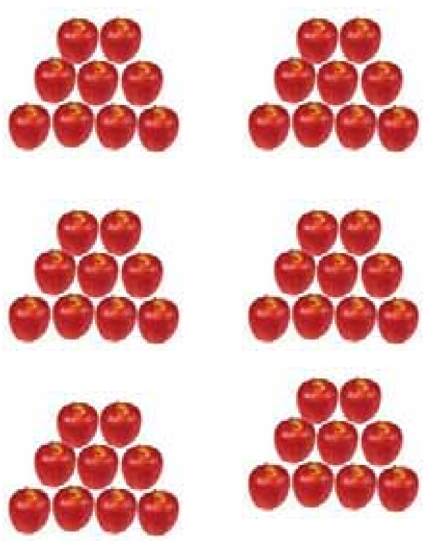

__ + __ + __ + __ + __ + __ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱-د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دویم ټولګي کې د دوه رقمي او یو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهیدو د پاره د ۶۳× ۵ د ضرب حاصل له نظره تیره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنی ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کیږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۵ \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنی ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره یې چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۳۱۵ \end{array}$$

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستنې سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۱۸ = ۲ × ☐ ‏ ‏ ‏ ۲۷ = ۳ × ☐ ‏ ‏ ‏ ۱٦ = ۴ × ☐

۲۴ = ☐ × ۳ ‏ ‏ ‏ ۲۴ = ☐ × ۴ ‏ ‏ ‏ ۳۵ = ☐ × ۵

۲- د کیڼ لوري د جدول له بشپړ کولو وروسته د لوبیا، وړو ډبرو، لرګوټو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنی ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور څخه و اخيستلي شي.

پاملرنه و کړئ!

۷	=	۷	×	۱
۱۴	=	۷	×	۲
۲۱	=	۷	×	۳
۲۸	=	۷	×	۴
۳۵	=	۷	×	۵
۴۲	=	۷	×	۶
۴۹	=	۷	×	۷
۵۶	=	۷	×	۸
۶۳	=	۷	×	۹
۷۰	=	۷	×	۱۰

۶	=	۶	×	۱
۱۲	=	۶	×	۲
۱۸	=	۶	×	۳
۲۴	=	۶	×	۴
۳۰	=	۶	×	۵
۳۶	=	۶	×	۶
۴۲	=	۶	×	۷
۴۸	=	۶	×	۸
۵۴	=	۶	×	۹
۶۰	=	۶	×	۱۰

کورنۍ دنده

زده کوونکي دي د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بیا دي د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. دژبنی ضرب شخه په کار اخستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

۴ × □ = ۲۴	۴ × ۷ = □
□ × ٦ = ۲۴	۷ × □ = ۴۹
□ × ۷ = ۲۸	٦ × □ = ۳٦
۷ × □ = ۳۵	□ × ۷ = ۴۹
٦ × ۵ = □	۷ × □ = ۵٦
□ × ٦ = ۴۲	□ × ٦ = ۵۴
٦ × □ = ۴۸	۹ × ۷ = □
□ × ۷ = ۵٦	٦ × □ = ۵۴
۷ × ٦ = □	□ × ۷ = ٦۳
□ × ۵ = ۳۵	□ × ٦ = ۴۸

کورنی دنده

لاندي عددونه ضرب کړئ!

۳ × ۷ =	۴ × ۹ = □	۵ × ۸ = □
۷ × ۳ =	۹ × ۴ = □	۸ × ۵ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

☐ = ۸ × ۳	☐ = ۷ × ۴
☐ = ۳ × ۸	☐ = ۴ × ۷
☐ = ۸ × ۴	☐ = ۷ × ۵
☐ = ۴ × ۸	☐ = ۵ × ۷
☐ = ۸ × ۵	☐ = ۷ × ٦
☐ = ۵ × ۸	☐ = ٦ × ۷

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال:

$$\begin{array}{r} ۲۴ \\ \times\ ۷ \\ \hline ۱٦۸ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۳۲ \\ \times\ ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۶۴ \\ \times\ ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۶ \\ \times\ ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۷۶ \\ \times\ ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

کورنۍ دنده

د ۶ او ۷ ژبنې ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پـه ورځینـي ژونـد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

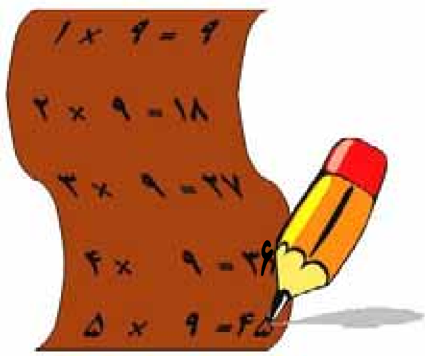

زده کوونکی دي د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په توتو باندې ولیکـي او یـاد دي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځايونه ډک کړئ.

۸۰			۵۶				۲۴		۸

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نيولو سره لاندې تش ځايونه ډک کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	

۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په يوه بڼ کې ۸ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي که چيرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې کړې وي معلوم کړئ چې ټولې يې څو مڼې ټولې کړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې د رکړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې وښياست.

۲۴=۸×۳ يا ۲۴=۳×۸

الف: ۱۸=۹×۲ ۱۸=۲×۹

ب: ۲۴=۴×٦ ۲۴=٦×۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷	۱۲۸
۸ ×	۹ ×
۳۷٦	۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
۷ ×	۹ ×	۸ ×
☐	☐	☐

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
۹ ×	۷ ×	۸ ×
☐	☐	☐

۲- د لاندې تساوي صحیح والی د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

۱×(۸×۷) = (۸×۱)×۷

۱ × ۵٦ = ۸ × ۷

۱ × (٦×۸) = (٦×۱) × ۸

۰ × (۹×۷) = (۹×۰) × ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخيستنې طريقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړی لیك د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې د لومړی ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښئ خواته حرکت ورکړئ په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

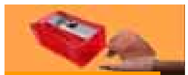

پوښتنې:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځایونو کې ولیکئ.

۱۰×۱= ☐	۵×٦= ☐
٦×۸= ☐	۷×۸= ☐
۴×۸= ☐	۹×٦= ☐

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبنی ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ.

۸	☐	☐	۳۲	☐	☐	۵٦	☐	۷۲	☐

۴- د ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
٦ ×	☐ ×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
☐ ×	☐ ×	☐ ×	☐ ×
۰	۵۴	۸	۰

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې پیدا کړئ.

☐ × ☐ = ☐

٦- لطیفې ۹ قطی تباشیر راونیول که چیرې په هرې قطی کې ۸ قلمه تباشیر وي معلوم یې کړئ چې لطیفې څو قلمونه تباشیر رانیولي دي؟

۷- د ژبنی ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۴	۱۴	۱۵	۱٦	۲۲
× ۴	× ۷	× ۸	× ۵	× ۹
☐	☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست: د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلۍ) خاصیت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عملیه کې د ضرب د اجزاو ځایونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهېږئ چې: ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	٥	×	٦

اوس غواړو چې د ٥ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	٦	×	٥

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه نتیجه اخستل کېږي چې د ضرب د اجزاو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعني:

$$6\times5=5\times6=30$$

پوښتنې:

۱- د ٥٦= ☐ ×٧ افاده په نظر کې ونیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ - - - - - - -

ب: د ٧ عدد د ضرب کوم جز دی؟ - - - - - - -

ج: د ٥٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ - - - - - -

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

۲- د ٥٦ =٧× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ - - - - - - -

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ وواياست چې څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ٦ = ٦ × ۷

۵۴ = ٦ × □ = □ × ٦

□ = ۷ × □ = ۸ × ۷

د کیڼ لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	⟷	□ = ۷ × ٦
٦۳ = ۹ × □	⟷	□ = ۷ × ۹
□ = □ × ۸	⟷	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ٦ × □	⟷	□ = ۴ × ٦
□ = □ × ۳	⟷	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندي پوښتنو کې تش ځایونه ډك کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ت: ۷ × □ = ۷

۵- لاندي جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			٦۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱٦			۴۰		۵٦		۷۲	

کورنی دنده

په لاندي تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

□ = ۷ × ۴ = ۴ × □

□ = ۸ × □ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست: د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوې آسانې طريقې په توګه وپيژني.
۲- زده کوونکي پوه شي چې د (۱) عدد په هر عدد کې يا هر عدد د يوه په عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی.

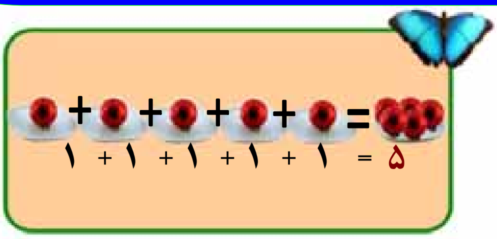

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۱×۵ = ۵

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې يو واري وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۵×۱=۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي چې که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی، نو ليکلی شو چې:

۱ × ۸ = ۸

۸ × ۱ = ۸

۴ × ۱ = ۴

۱ × ۴ = ۴

۶۴ × ۱ = ۶۴

۱ × ۱۶۴ = ۱۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونو کې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ۱×۵=۵

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنۍ دنده

زده کوونکي د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

۱×۷۴۰ =?　　　　۱۸۴× ۱ =?　　　　٦۱× ۱ =?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

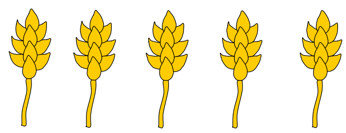

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۷=۷۰

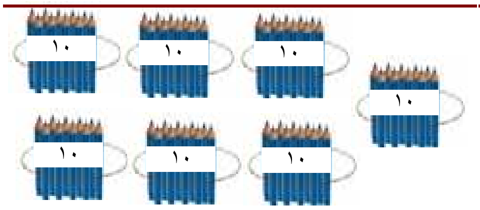

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي که چیري ۱۰ په هر عـدد کـې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عـدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګـه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کـې یې لیکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنۍ دنده

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه یـوه رقمي عـددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لانـدې جـدول تـش ځایونـه ډك کړئ! نتیجه یې ولیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تشو ځايونوکې مناسب عدد وليکئ!

	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عددکې:

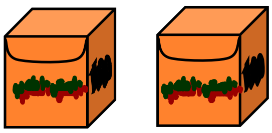

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ × ۲ = ۲۰۰

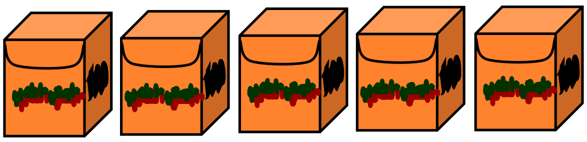

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ = ۵۰۰

۱۰۰×۵= ۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکئ! د حل شوي مثال په ډول یې حل او تش ځایونه یې ډک کړئ!

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۱۰۰×۲=۲۰۰

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې څو پاکټه چاکلېټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – لاندي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ!

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټۍ وال ۱۰۰ متره تیوکر وپلورل که چیرې د هغه د یوه متر تیوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړي دي.

۳ – که چیرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره رانیولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به ، په ۱۲ میاشتوکې دڅو افغانیو بوره رانیسي؟

کورنی دنده

د ۷۰ ، ۸۴ ، ۹۳ ، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عدد ونوکې ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې یو له بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپيژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې اوږدوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه. د هغې د خواشینې توب په علت پوهیږئ څه دی؟

څرنګه چې لوېشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لندې شوي نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګریوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومنل چې نن د اوږدوالي له همدې واحد څخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولو پښتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې د خپلې حویلۍ د اوږده دیوال، وره، او د حویلۍ د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمي برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې توکر پلورونکي د توکر د رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي توتې څخه کار اخلي تر کاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دي د تولګي د لیك دړې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي. بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼي په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

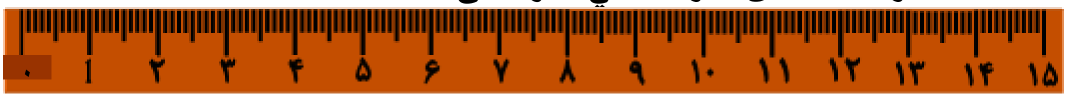

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د توته خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ چې هر یو څو سانتي متره دی؟

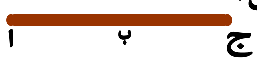

زده کوونکي دې د ۵ سانتیمترو، ۱۰ سانتیمترو او ۲۰ سانتیمترو په اندازه توته خطونه رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور و يشتم لوست: د د يسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د يسي متر د متر د جزء په توګه وپيژنی او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

هغه خط کش چې تاسو يې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعاليتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتيمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتيمترو په اندازه يو توته خط رسم کړئ.
٣- د يوې لښتې ياد کاغذ له ترېشې څخه د ١٠ سانتيمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې يا د کاغذ د ترېشې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.
٥- و واياست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايي ووايي چې ١٠ لښتې يا ١٠ ترېشې يو متر کيږي هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسو کې څوك ويلی شي چې دغه د ١٠ سانتيمتر ولښته په بل څه نامه يادېږي؟

بايد وپوهيږئ چې دا د ١٠ سانتيمتر و واټن يو ديسي متر بلل کيږي.

نو ويلی شو:

١٠ ديسي متره = يو متر　　　　١٠ سانتي متره = ١ ديسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟
٢- د کريم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کريم دتنې اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و واياست چې ١٢٥ سانتي متره څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

کورنی دنده

د يوه ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ و يې ليکئ چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست: د ملی متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملی متر و پیژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

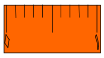

دا شکل د یوه سانتیمتر واټن (فاصله) رانښیي چې په لسو مساوي برخو ویشل شوئ دی.

هرې برخې ته یې یو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کیږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کیږي ؟

حل: پوهیږو چې یو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کیږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

یا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

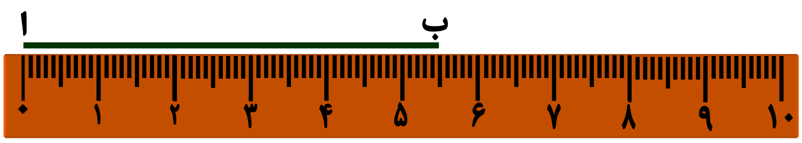

د خط کش صفر د (۱) له ټکي سره سمږدو لیدل کیږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتیمترو څخه ۵ ملي متره زیات دی نو وایو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتیمتره او ۵ ملي متره دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۲. ٦ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ وواياست چې هر یو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه یو توټه خط رسم کړئ؟

۵. یو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږ وي.

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰ دیسي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست: د کيلو متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کيلو متر وپېژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار يې ځواب ورکړ زويه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هيوادونو تر منځ د کيلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کيلو متر څه شی دی؟ پلار يې ځواب ورکړ يوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته يو کيلو متر وايي يعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کيلومتر

مثال: که چيري د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کيلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سربېره پردې چې د متر او کيلو متر ترمنځ په اړيکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چيرې يو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه زدو او په حاصل ضرب کې ليکو.

پوښتنې:

۱. ۴ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۲. ۷ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۳. ۲۴ کيلو متره څو متره کيږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کيلومتره دی، که چيرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کيلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

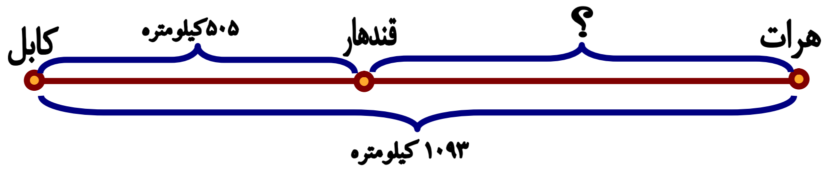

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اوه و یشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نیمایي خط او خط پیژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) توټه خط، نیمايي خط (شعاع) او خط و پيژني او يو له بله سره توپير وکړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه وکړئ. او له هر يوه سره چې بلدتيا لرئ نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

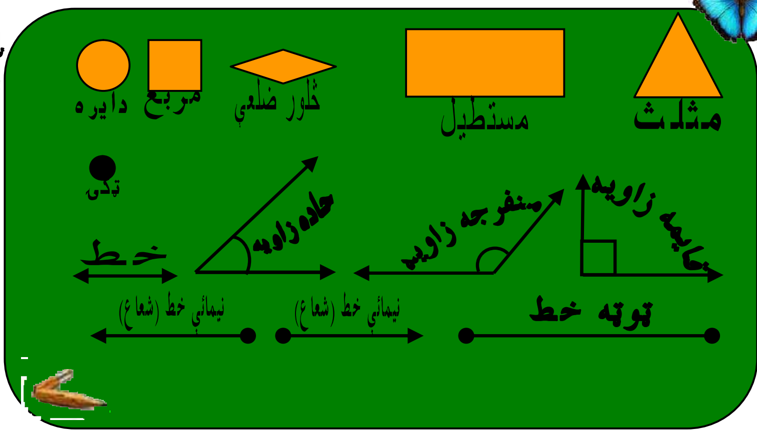

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١- دا (.) ټنبه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اېښودل شوې ده څه نومیږي؟

٢- دا (ب———ا) شکل د څه په نامه یا دیږي؟

٣- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کښیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې هر يو شکل کې څو ټوټې خطونه شتوالی لري؟

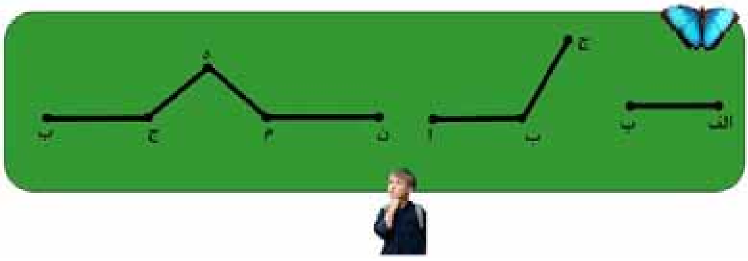

۵- که چيرې د (ا ب) ټوټه خط ته د ښي او کيڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چيرې د (ا ب) له ټکي څخه يو مستقيم خط ښي خواته و کښل شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصليږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له يوه ټکي څخه يو خط رسم کړئ. او دکاغذ په يوه بله برخه کې پای ته ورسوئ. د پيل او پای ټکو باندې نو مونه کښيږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه ياديږي.

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې وليکي.

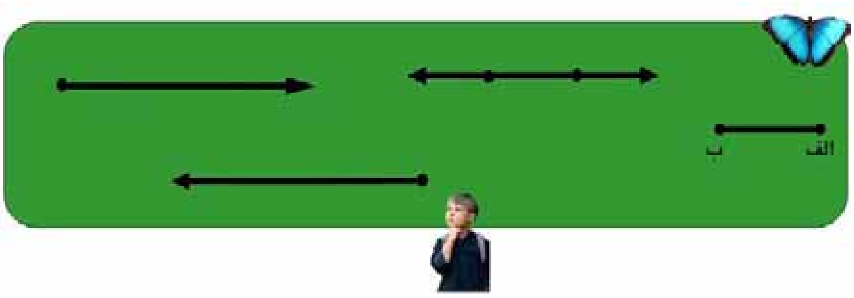

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط (شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

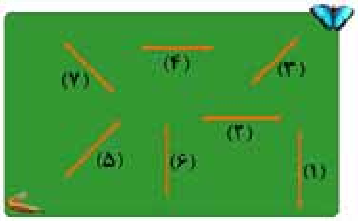

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

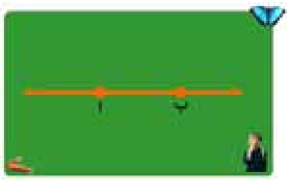

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

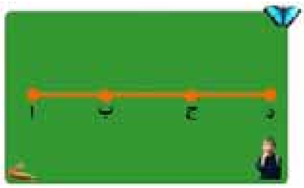

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپیژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې و نیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

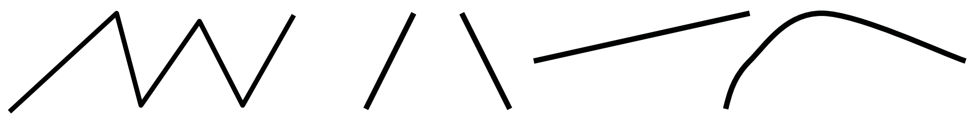

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم تو ته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د ا ←→ ب او ←——→ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښیي؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښیي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د څوشیانو نمونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

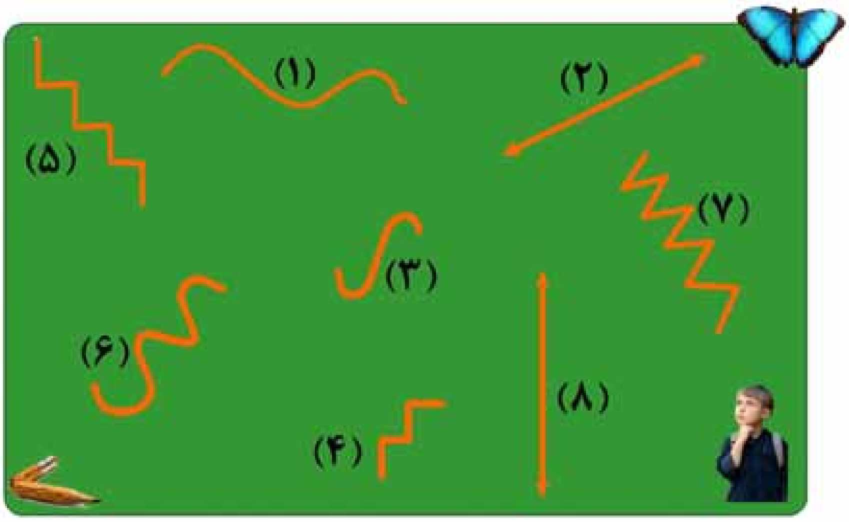

کورنی دنده

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نمونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پیژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پیژند ګلوي لرئ.

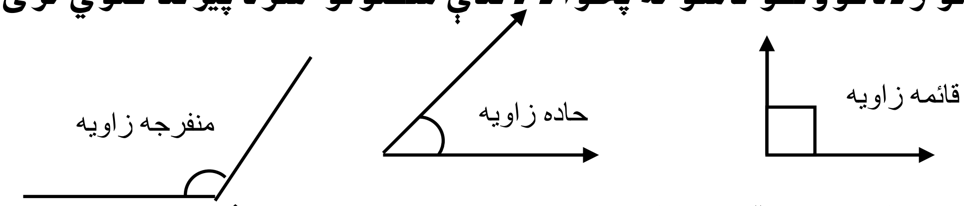

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخیستنې سره نورې زاویې یې و پیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه توټه کاغذ په لاس کې و نیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښیږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړی زاویې ته پام‌لرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

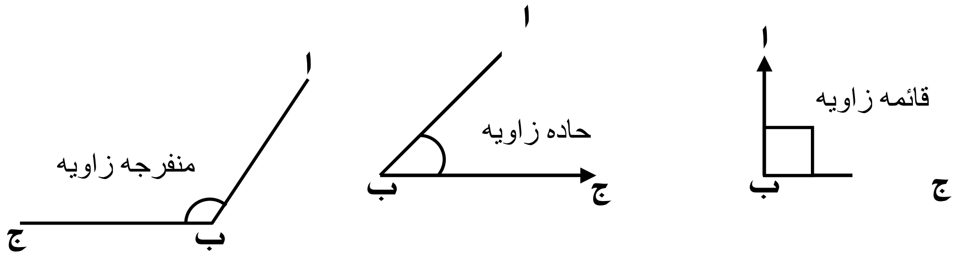

په لاندي شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره ده. او حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاويې پر تله کړئ وواياست. هر يو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

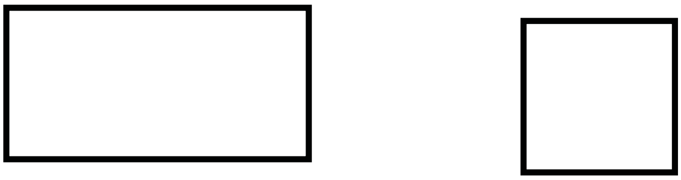

د پر تله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

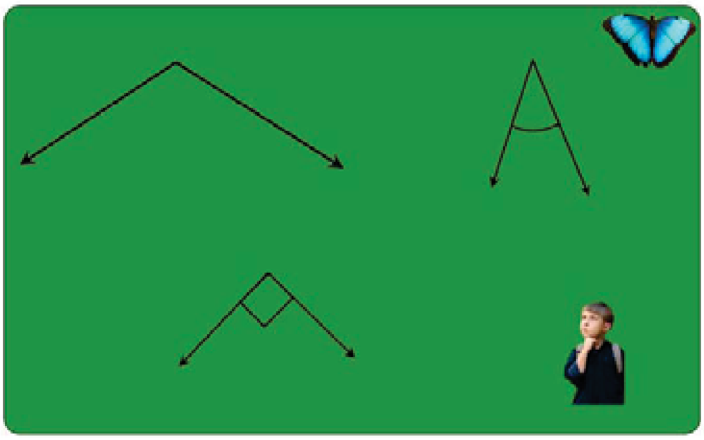

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او ووایاست چې په هر شکل کې څو قایمې زاویې لیدل کیږي او هم دهغو حاده او منفرجه زاویې وښیاست.

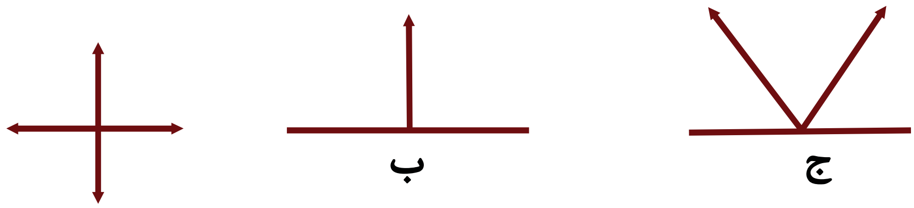

الف ب ج

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاویې څو منفرجه زاویې او څو قایمه زاویې لیدل کیږي.

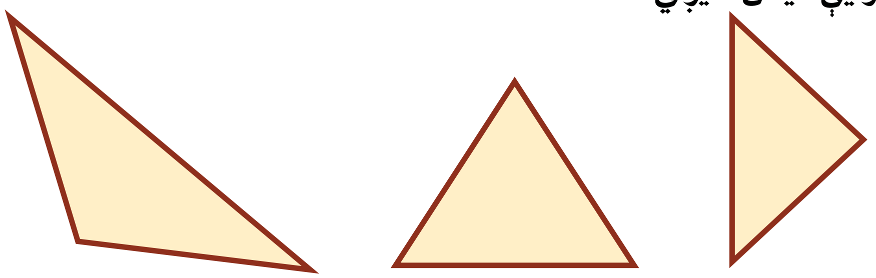

الف ب ج

۵- ووایاست ګنډونکې، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کالیو پریکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، میز او نور د اړتیاو سامان له پاره د یوې آلې څخه چې د (کج) په نامه یادیږي کار اخلي؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاویې سره برابره ده؟

کورنی دنده

د خپل تولګي او کور اسبابونو ته ښه ځیر شئ، د حاده، قایمه او منفرجه زاویې چې په نظر مو راځي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دېرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه یو له بله سره توپیر او تشخیص کړي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

پاملرنه وکړئ:

دا ⌐ یو خلاص شکل دی او دا ⌂ یو تړلی شکل دی. دا ∿ یوه خلاصه منحني او دا ◯ یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تړلی دی؟

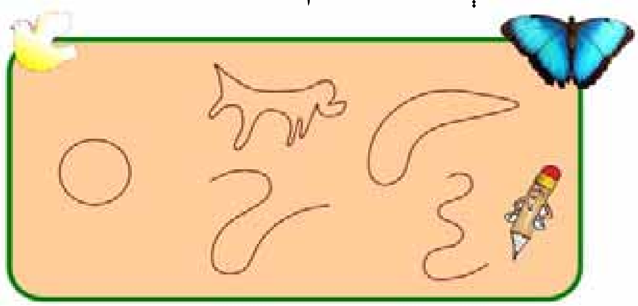

۲- په لاندې منحني ګانو کې کوم یوه یې خلاصه او کوم یوه یې تړلې ده؟

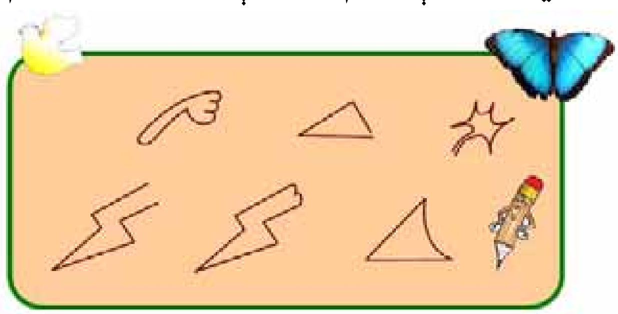

کورنی دنده

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

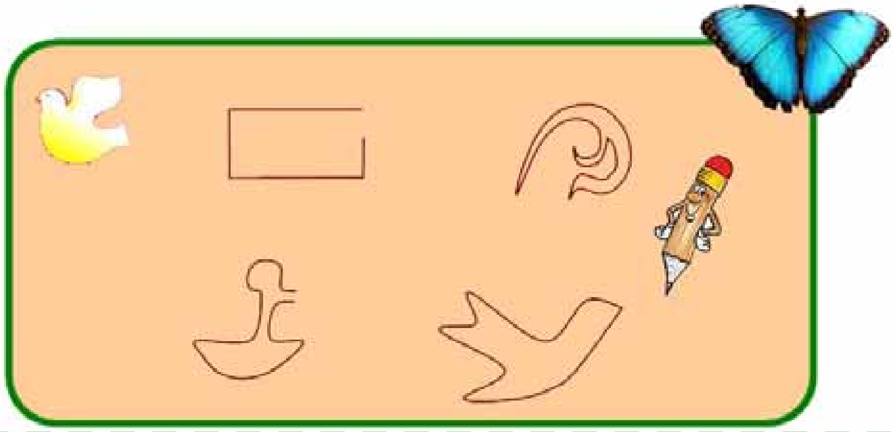

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست: تخميني او دقيق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقيقت ته نژدې کيږي.

لومړی د لاندې هر يوه توته خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين واقعيت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توته خطونو د تخمين او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

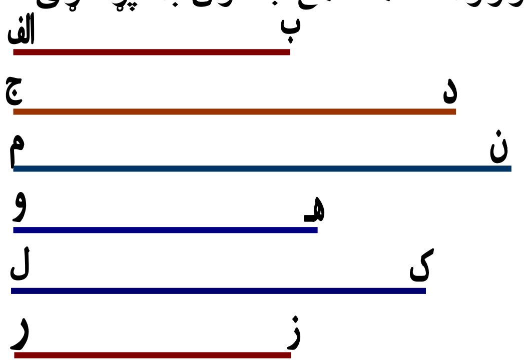

توته خطونه	تخميني اندازه	دقيق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو توته خطونو اوږدوالی په نظر کې ونيسي. له اوږده توته خط څخه دې د لنډ توته خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لـــومړی تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تنې اندازه		د ملا اندازه		د سر د شااو خوا اندازه	
	تخمینی	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هـر ګـروپ دې د اړونـد جـدول د بشپړولو وروســته پـه خپلـه د ګروپ زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت تـه ډیـر نـژدی دی. او هغـه دې یادداشــت کـړي او بیـا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لـومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هرزده کـوونکی دې د ښـوونځي او کـور ترمنځ واټـن پـه پـښو ووهي لومړی دې د عادي قـدمونو د شـمیر پـه واسـطه تخمـین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چـې تخمـین یې تر کومې اندازې پـورې حقیقـت تـه نژدې دی، پـه وروســتي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته ووایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول

هدف: زده کوونکي محیط د تولو خوا و (چاپیریال) مفهوم وپیژني، د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

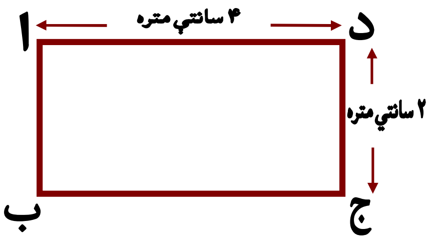

پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (۱) له ټکي څخه وخوځیږو او د هغه په تولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) ټکي ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل تولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپیریال) واټن د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- په لاندې مستطيل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محيط يې په لاس راوړئ.

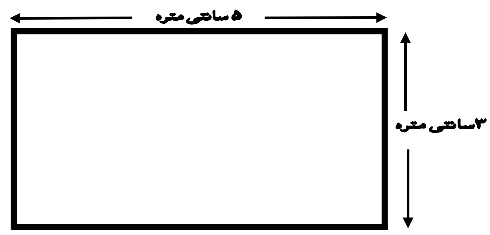

۲- که چيرې د يوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محيط پيدا کړئ.

۳- که چيرې د يوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محيط يې پيدا کړئ.

۴- د يوې مربع محيط چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطيل له محيط سره يې پرتله کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چيرې د يوه مستطيل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور يې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سيم ته اړتيا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپير يال) وتړي.

۶- د هغه فرش محيط پيدا کړئ داسې يوه کوټه چې اوږدوالی يې ۴ متره او سور يې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار يوورل شي؟

۷- د خط کش او خپل قايمې جوړې کړې زاويې په کارولو سره يوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۵ سانتي متره وي.

کورنۍ دنده

د کاغذ له يوې پاڼې څخه يو مستطيل پريکړئ چې اوږدوالي يې ۷ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

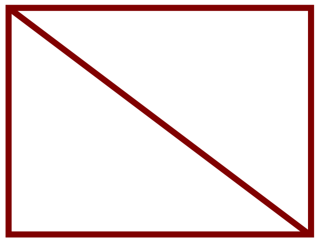

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکی یو له بل سره ونښلوئ.

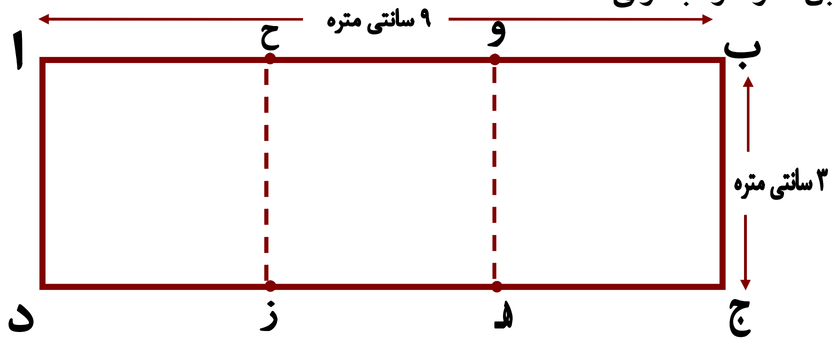

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وې په ترتیب سره ۷،۳ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې ورځخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې مڼې او د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

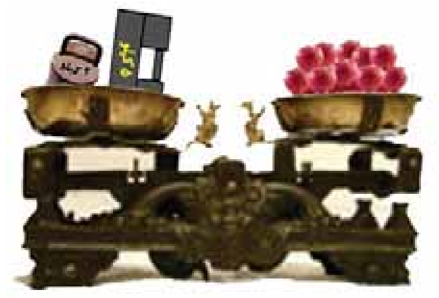

کیلوګرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو شیانو د پلورلو او رانیولو تاکل په ځیر سره وشي. له هغو وزنونو ځخه کار اخیستل کیږي. چې د تولو د پاره پیژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

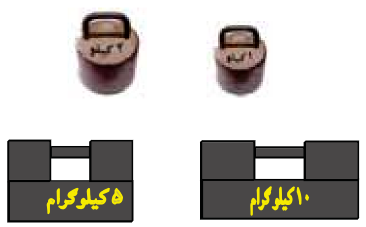

د ۱ کیلو ګرام ځخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي هم د کار اخېستلو وړ دي او کار ورځخه اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنیو وزنونو ځخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کیږي.

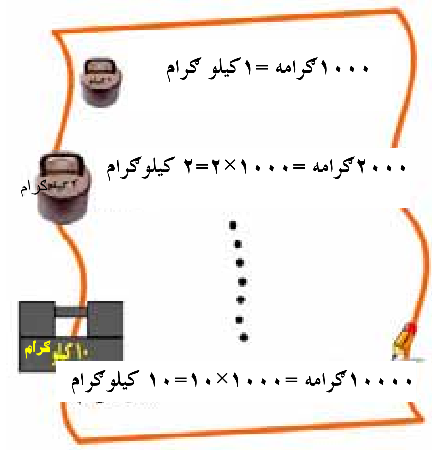

د گروپونو هر یو زده کوونکی دې د پورتنیو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختو څخه جوړ او سباته دې ټولگي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېري د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو گرام منځ اندازه کړئ؟

۲- د <، = او > نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه		۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه		۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او دري ۲۰ گرامه		۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه		نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه		دوه ، ۲۰۰ گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دري ۱۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو		۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یو هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې درونوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قوطیانو د نارنج، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړي او تولګي ته دې راوړي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټُن

کورنی دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (ګړۍ) پيژندنه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړيو د پيژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپيژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقيقه ښودونکي ترمنځ په اړيکو باندي پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چيري کوم وخت موساعت ليدلی وي د ساعت مخ يا ابره په ۱۲ مساوي برخو ويشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن يو ساعت را ښيي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي يو ساعت را ښيي، چې ددي وخت په اوږدوالي کي د دقيقي ښودونکي عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره وهي، ديوه ساعت دوخت او ږدوالي په ۶۰ مساوي برخو ويشلي ده چې هري برخې ته دقيقه ويل کيږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ويشل شوي ده چې هره برخه، يې يوه دقيقه را ښيي.

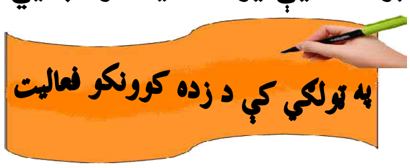

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووايي.
د کارك يا کاغذ په يوې ټوټې باندې دګيلاس يا پيالې په مرسته يوه دايره رسم کړئ ددې دايرې محيط په ۱۲ مساوي برخو وويشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پوري وښياست دوه عقربې چې اوږدوالي يې يو له بله سره توپيرولري جوړې کړئ بيا دا عقربې ددايرې په مرکزکې د يوه سنجاق يا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقيقت کې د يوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندي مختلف وختونه وښياست.

۱-۶بجې، ۲- ۶ بجې او ۵ دقيقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقيقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقيقې، ۵-۳بجې او ۴۵ دقيقې ۶-آيا ويلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پيل کيږي ۷- آيا ويلای شئ که چيري د ساعت ښودونکی عقربه يوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تير شوي دي؟

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پېژندنه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپېژني، د ګړۍ ښودونکی، دقيقه ښودونکی او ثانيه ښودونکی په موقعيت سره وخت تشخيص او ولوستلای شي.

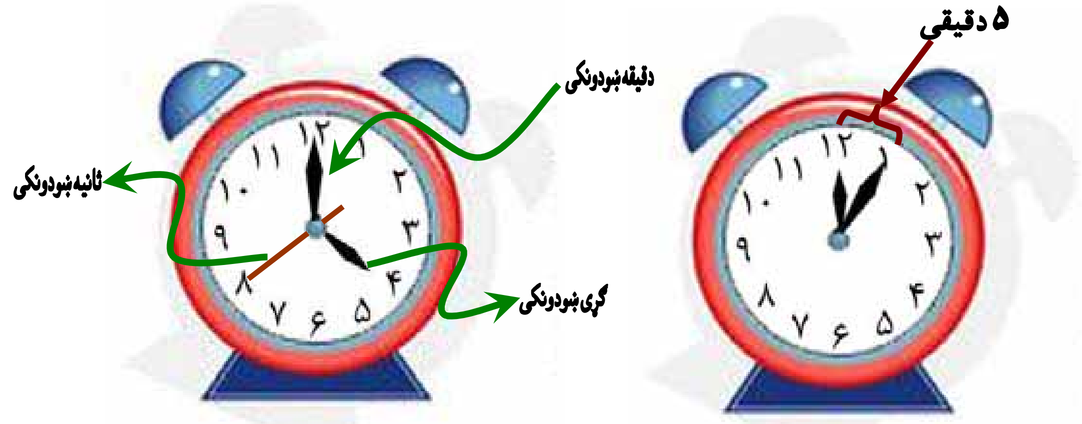

د ساعت په يوه مخ باندې چې په عمومي توګه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وينئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي کوم وخت چې ثانيه ښودونکی له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقيقه ښودونکی له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسيږي، ويل کيږي چې يوه دقيقه تيره شوې ده. که چيرې دقيقه ښودونکی له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو څخه تير شي چې په حقيقت کې ۶۰ دقيقې يا يو ساعت تير شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسيږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل:

که چیرې د الف شکل ګړۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړۍ ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.

اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړۍ ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړۍ داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښي خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

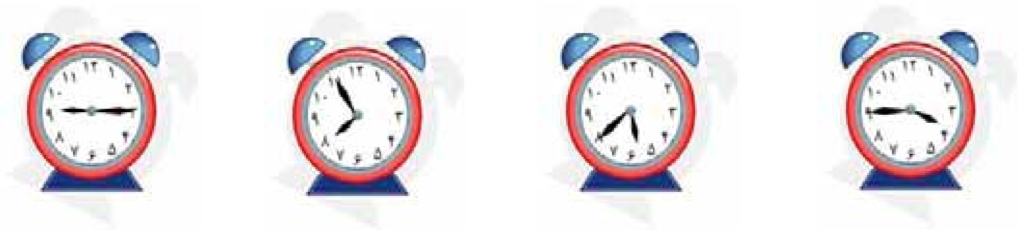

۳:۴۵
۱۵ پاتې ۴ ته
او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځیر شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړۍ د دایرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتیب سره د ۵،۵ په زیاتولو د هغه مناسب عدد ولیکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد لیکل کیږي، لیکل شوی عدد څه شئ ښيي؟

کورنۍ دنده

لاندې هر یو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره یوه یې کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

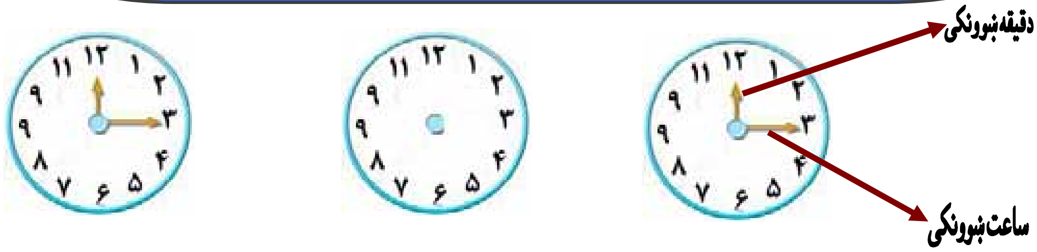

١. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښیي؟

٢. یو له بله څه توپیر لري؟

٣. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ٣ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ٢ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښیي؟

۶. په ساعت کې د ٢ او ٣ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځیر شئ.
د هغو د هر یوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

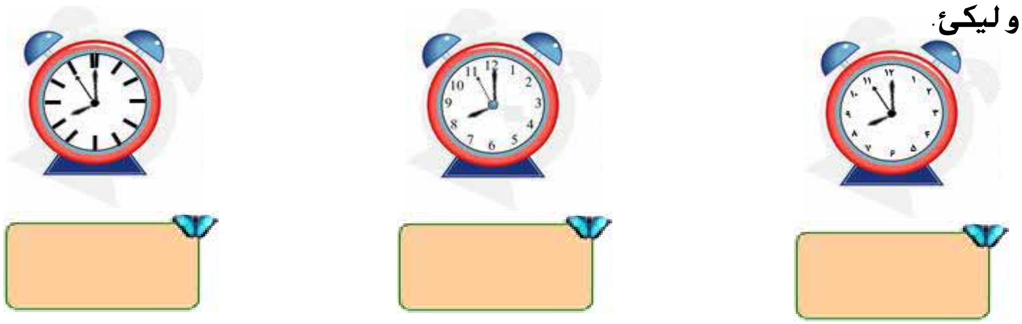

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بله څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عدد ته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي او بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیږي هر یو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................ بجو وېښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په...................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په..................... بجو خورم.

۴. زه په......................بجو کورنۍ دندې سرته رسوم.

۵. زه په...................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

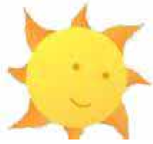

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳٦۵ ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت __۳۰__ ورځې ده.

یو کال ______ ورځې دي.

یوه اونۍ ______ ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

اوه دېرشم لوست: د جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March / April 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)
۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)
۱۲ (April 1)	۱۳ (2)	۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)
۱۹ (8)	۲۰ (9)	۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)
۲۶ (15)	۲۷ (16)	۲۸ (17)	۲۹ (18)	۳۰ (19)	۳۱ (20)	

ثور - غویی ۱۳۸۵ (April / May 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (20)	۳۱ (21)					۱ (21)
۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)
۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (May 1)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ (May / June 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)
۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (June 1)	۱۲ (2)
۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)	۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)
۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)	۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)
۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)	۳۰ (20)	۳۱ (21)		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June / July 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (22)					۱ (22)	۲ (23)
۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)
۱۰ (July 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)
۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)
۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July / August 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)
۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (August 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)
۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)
۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)
۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August / September 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)
۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (September 1)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)

۱- د حمل میاشت پیدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې میاشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ (23)	رمضان المبارک ۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)
۸ (30)	۹ (October)	۱۰ (2)	۱۱ (3)	۱۲ (4)	۱۳ (5)	۱۴ (6)
۱۵ (7)	۱۶ (8)	۱۷ (9)	۱۸ (10)	۱۹ (11)	۲۰ (12)	۲۱ (13)
۲۲ (14)	۲۳ (15)	۲۴ (16)	۲۵ (17)	۲۶ (18)	۲۷ (19)	۲۸ (20)
۲۹ (21)	۳۰ (22)					

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (23)	شوال المکرم ۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)
۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (November)	۱۱ (2)	۱۲ (3)
۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)
۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)
۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				ذیقعده الحرام ۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)
۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (December)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
محرم الحرام ۳۰ (20)						ذیحجه الحرام ۱ (22)
۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)
۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (January)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)
۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)	۱۲ (February)	۱۳ (2)
۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)	۱۹ (8)	۲۰ (9)
۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)	۲۶ (15)	۲۷ (16)
۲۸ (17)	۲۹ (18)	صفر المظفر ۳۰ (19)				

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (20)	۲ (21)	۳ (22)	۴ (23)
۵ (24)	۶ (25)	۷ (26)	۸ (27)	۹ (28)	۱۰ (March)	۱۱ (2)
۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)
۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)
۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	ربیع الاول ۲۹ (20)			

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترۍ له مخې ډك کړئ!

June July 2006		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵				جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر
جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ 23 ۲۶	۱ 22 ۲۵					۳۱ 22 ۲۵
۹ 30 ۳	۸ 29 ۲	۷ 28	۶ 27 ۳۰		۴ 25 ۲۸	۳ 24 ۲۷
۱۶ 7 ۱۰	۱۵ 6 ۹			۱۲ 3 ۶	۱۱ 2 ۵	۱۰ July ۴
۲۳ 14 ۱۷	۲۲ 13 ۱۶		۲۰ 11 ۱۴	۱۹ 10 ۱۳		
		۲۸ 19 ۲۲	۲۷ 18 ۲۱			۲۴ 15 ۱۸

۲- د جنترۍ له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- سږ کال د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاريخونه دي؟

٦. زه د .... کال د.......... په مياشت کې ښوونځي ته شامل شوی يم.

٧. زه په.......... کال کې له دويم ټولګي څخه دريم ټولګي ته بريالی شوی يم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ!

٩. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

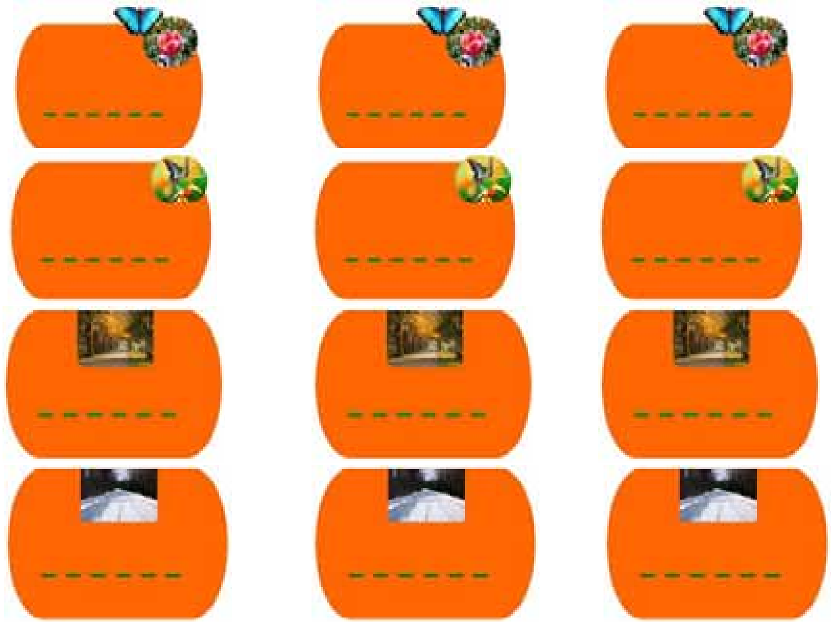

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست: د ليتر پيژندنه

هدف: زده کوونکي پوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کيږي.

پوښتنې:

١. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
٢. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
٣. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

گرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په گيلنو، په مايع دواگانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيوباندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي گيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي گيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توگه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ ډېرو تيل پلورونکي سر خلاصي بوتل او يا گيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولوکې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

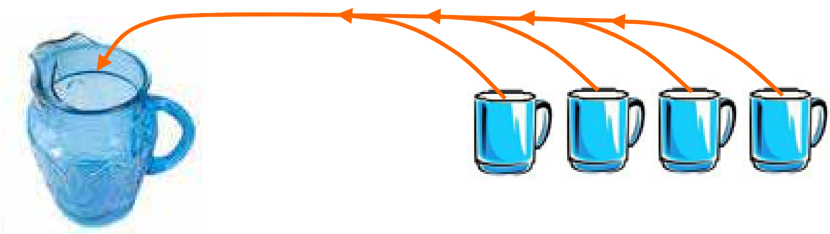

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ لیترو تیلو بیه چې یو ګیلن کیږي څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسونو شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي یو لیتر څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره څو ګیلاسه اوبه کیږي؟

۶- د (أ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ور څخه واخلئ که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ!

الف

ب

ث

ث

ب ☐ الف　　الف ☐ ت　　ب ☐ ت　　ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې ديوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عددد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

(٦ × ۴=۲۴)

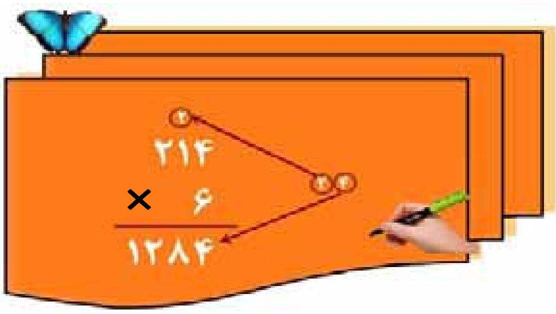

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواود ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

۸=۲+(٦ × ۱)

چې د ۸ عدد حاصل کېږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۶۵۴ × ۷ = ☐	۷۴۵ × ۶ = ☐	۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال :

①⑤⑥
۳۸۷۲
× ۸
۳۰۹۷۶

۹۶۰۴ × ۷ = ☐	۶۰۰۲ × ۸ = ☐	۱۲۸۴ × ۵ = ☐

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲ × ۶ = ☐	۵۱۴ × ۷ = ☐	۱۱۷۸ × ۵ = ☐	۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴ × ۴ = ☐	۶۰۰۲ × ۹ = ☐	۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد ديويزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د يوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل يې ۱۳۸ کيږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دويم:

د ۱٦ د عدد لسيز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقيقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم يې د لسيزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم يې د سليزو د مرتبې لاندې ليکو په پای کې د ۱۳۸،او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتيجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کيږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

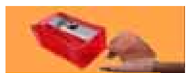

پوښتني:

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۲۵        ۱۹        ۱۵
× ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
----      ----      ----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$۴۰ \times ۳۰ = ?$

لومړی حالت:

$$
\begin{array}{r}
۴۰ \\
\times\ ۳۰ \\
\hline
۰۰ \\
+\ ۱۲۰ \\
\hline
۱۲۰۰
\end{array}
$$

دویم حالت:

$۴۰ \times ۳۰ = ?$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضرب کوو یعنې ($۳ \times ۴ = ۱۲$)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو یعنې. $۴۰ \times ۳۰ = ۱۲۰۰$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

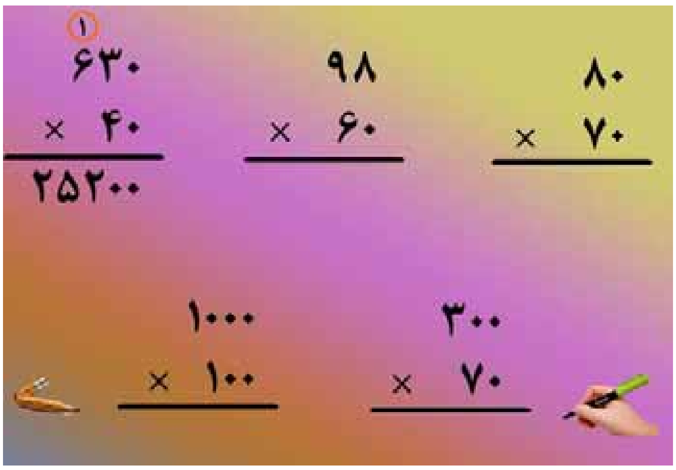

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰	ذ: ۱۰ او ۲۰۰
ب: ۶۱ او ۹۰	ر: ۶۳ او ۱۰۰
د: ۶۰ او ۳۰۰	ز: ۷۲ او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځايونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمير سره ډك كړئ.

مثال: ۴۲۰۰ = [۰] ۶۰×۷

ج: ۴۰۰۰ = [ ] ۸ × [ ] ۵

د: ۷۳۰۰ = ۷۳× [ ] ۱

هـ: ۲۰۰ = [ ] ۵×۴

الف: ۴۲۰۰ = [ ] ۷۰×۶

ب: ۶۵۰ = [ ] ۶۵×۱

كورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي وليكئ، بيا يې يو له بله سره ضرب كړئ او د ضرب حاصل يې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب وواياست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۴. الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب يوه پوښتنه وليکئ او د ضرب عمليه په هغه باندې سرته ورسوئ.

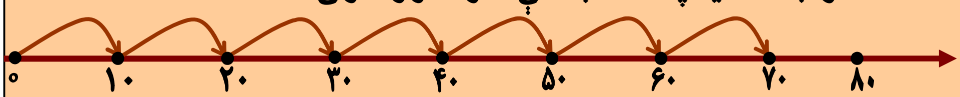

____ × ____ = ____

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښياست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درېو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تیرو لوستونو کې دیوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

۷۶۵
۵۸ ×
۶۱۲۰
۳۸۲۵ +
۴۴۳۷۰

مثال: غواړو چې د ۷٦۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د ۸۵ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضرب کوو چې د ٦۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد، د لسیزو رقم یعنې ۵ د ۷٦۵ په عددکې ضرب کوو. چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي. چې ددې عدد د یویزو رقم د ٦۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

پوښتني:

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳٦	٦۰۱	۷۲۵	۹۱۰
۷۱ ×	٦۷ ×	۹٦ ×	۲۷ ×	۱۴ ×	۲۰ ×	٦۲ ×

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰
۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چيرې د يوې نکلي چاينکې بيه ۱۵۷ افغانۍ وي د يوه درجن (۱۲ دانو) بيه به څو افغانۍ وي؟

۳. که چيرې د يوه صندوق منو بيه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بيه معلومه کړئ؟

۴. شريف د يوې ځغاستې په مسابقه کې ٦۰ متره لاره په يوه دقيقه کې وهي معلوم کړئ چې په يوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د يوې قطعې ګوګړو بيه يوه افغانۍ ده. د يوه درجن (۱۲ قطعيو) بيه څو افغانۍ کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو ګرامو غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو ګرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

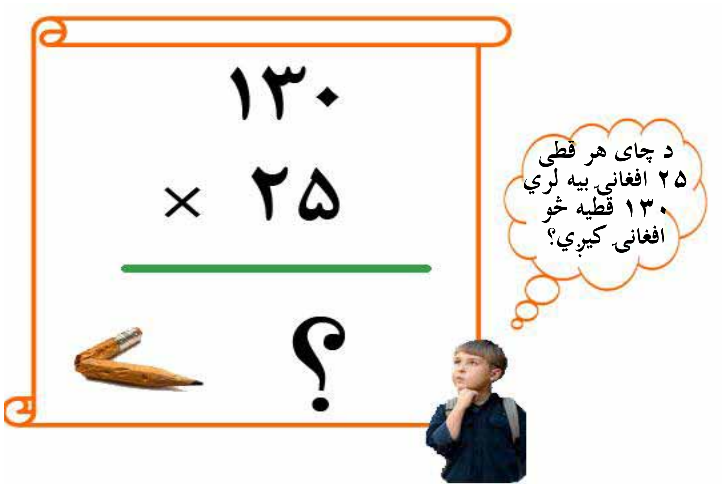

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل

دوه څلويښتم لوست: د ويش (تقسيم) د عمليې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسيم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسيم د عمليې په واسطه خپلې ورځينې ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعاليت په ټولګي کې

- دري زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبياوې، ورې ډبرې او يا د چاپېريال نور مواد په لاس کې ونيسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته يوه، يوه دانه لوبيا ورکړي.
- دويم وار دې له پاتې شوي ۹ دانو څخه يوه، يوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دريم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه يوه، يوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه يوه، يوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبيا وې يا نور مواد رسيدلي دي؟
- د ويش عمليه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتو کې مو وليدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفريق شوی او يا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفريق دا تکراري عمليه د تقسيم په توګه داسې ليکو:

$$۱۲ \div ۳ = ۴$$

بايد پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم عليه او د ۴ عدد د تقسيم د حاصل يا خارج قسمت په نامه يادېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

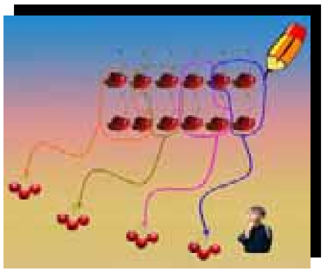

۱۲÷۴=○

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

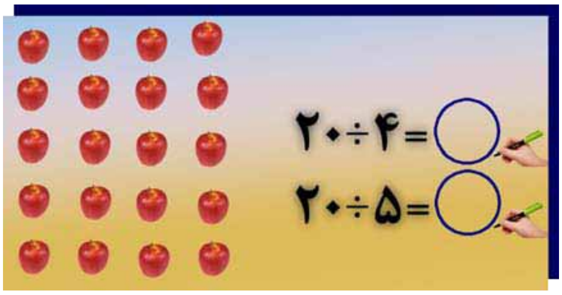

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخیستنې سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

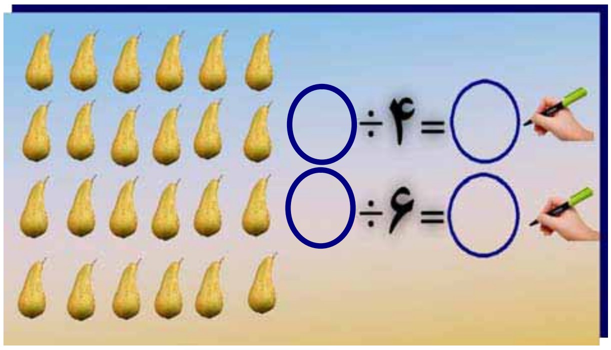

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شـوي مثال په ډول د تفریق عـملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

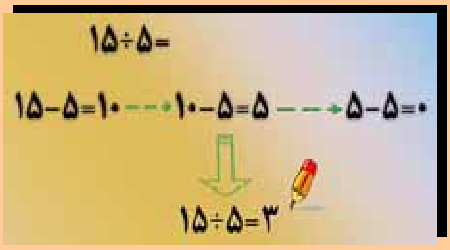

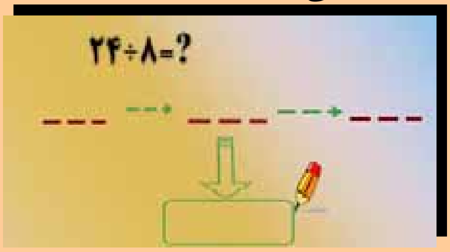

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شـوي مثال پـه ډول د تفریـق عـملیې سرته ورسوئ.

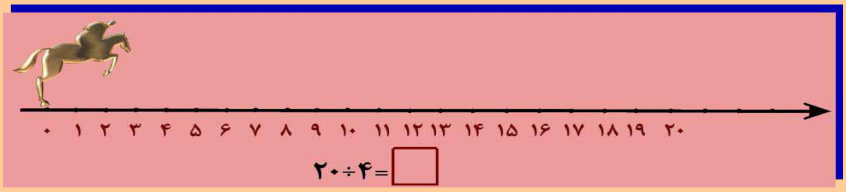

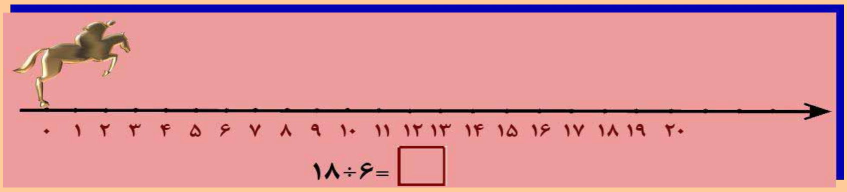

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې ځلويښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ويشل په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په يوه عدد باندې وويشي.
د دوه رقمي عددونو د ويش طريقه په يوه رقمي عدد باندې پوه شي

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو ليدل کيږي چې د مقسوم د کينې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي. چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي. بيا ۸ را کښته کوو او د تفريق د حاصل ښي خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې د ۲۸ عدد لاس ته راغي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبني ضرب څخه په کار اخيستني سره پوهيږو چې.

$28 = 7 \times 4$

کيږي د ۴ عدد په خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او تفريق کوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

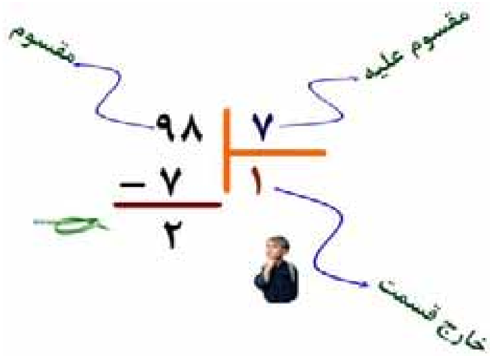

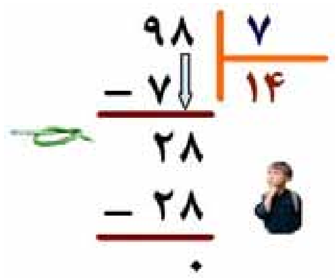

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

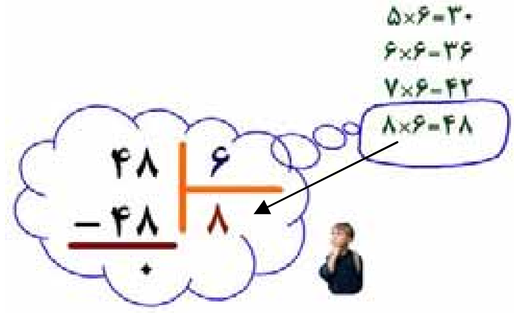

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

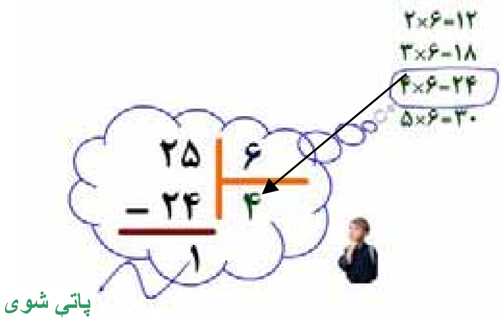

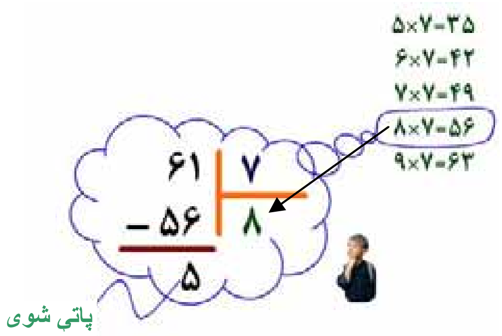

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ ÷ ۹　　　　۶۳ ÷ ۸　　　　۹۴ ÷ ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عمليو خارج قسمت يا د ويش حاصل له پاتې شوې (باقيمانده) سره پيداکړئ.

۴۹ ÷ ۷	۳٦ ÷ ۸	۲۸ ÷ ۷	۲۲ ÷ ۷
۴٦ ÷ ٦	۳۲ ÷ ۸	۳۴ ÷ ۴	٦۷ ÷ ۸

۲- د مقسوم عليه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پيدا کړئ او په تشو ځايونوکې وليکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل يې له مقسوم عليه سره مساوي او يا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې بايد پاتې شوی له مقسوم عليه څخه کوچنی وي لکه لاندينی مثال:

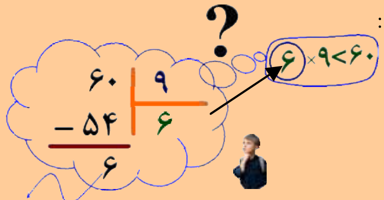

پاتې

— — — — — — — — —

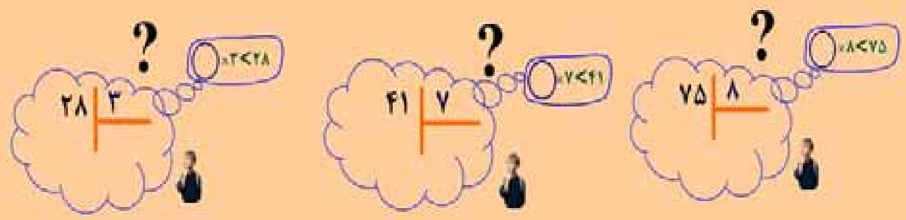

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کېښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ٦۸ تنو له پاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ توکو کتابچو ته اړتيا ولري ۵٦ توکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټ برق مصرف کړي وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټر کې د سړيو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټر کې څوتنه ناست دي؟

۸- په يوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چيرې په نوموړي فارم کې ٦ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څارويو شمير پيداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلویښتم لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

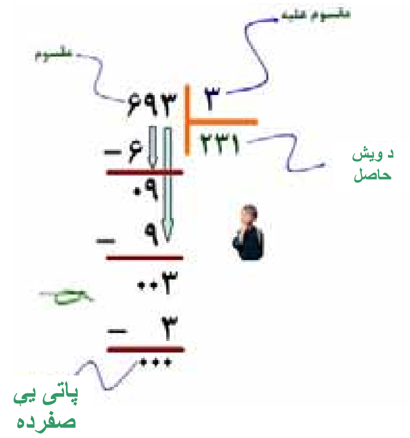

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد د ٣ په عدد باندې ویشو.
حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ٦ د ٣ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ٢ دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا ٢ په ٣ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ٦ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.
په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

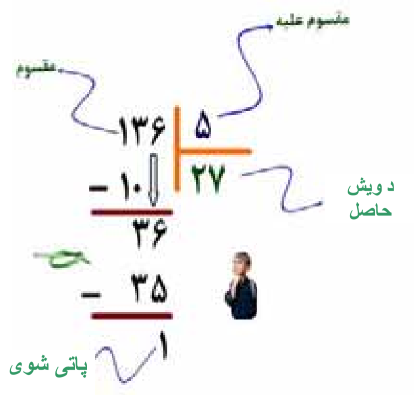

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ٥ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ١٣ کیږي. په ٥ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ٢ دی. ٢ په ٥ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ١٣ څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې ٣ کیږي اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصل کیږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش، حاصل یې ٧ کیږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له ٣٦ څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې و نيسئی:

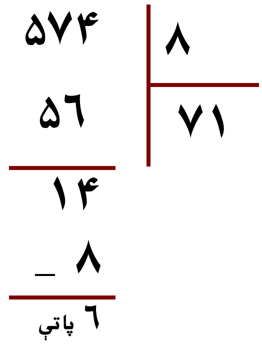

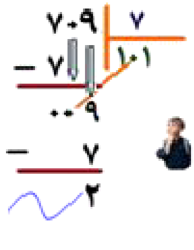

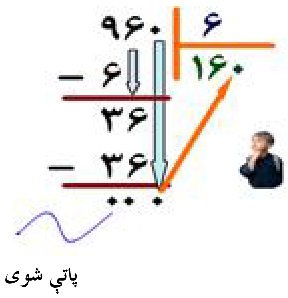

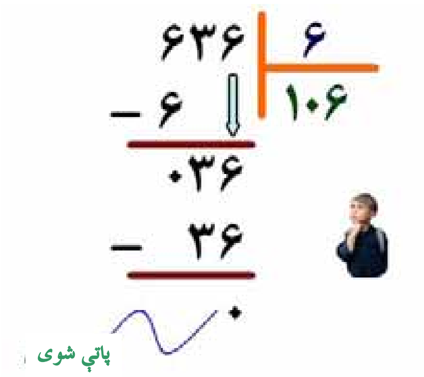

خرنګه چې د لسيزو د مرتبې رقم يعنی ۳ له مقسوم عليه څخه کوچنی دی د خارج قسمت په اړوند.مرتبه کې صفر ليکو. او بيا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

هر يو زده کوونکی دې د وېش يوه پوښتنه په خپله کتابچه کې وليکي او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- په لاندي پوښتنو کې د وېش عملیې سرته ورسوئ او د وېش حاصل یې پیدا کړئ؟

٩	١٧٠	٧	٦٦	٦	٤١	٥	٨٦٧
٣	٢٨٥	٨	١٦٨	١	٣٧٥	١	٤٢٠
٨	٤٩٨	٧	١٠٠	٧	٧٠٩	٦	٩٦٠

٢- یوه بزگر ٩٨٠ کیلو گرامه غنم حاصل واخیست که چیرې نوموړی بزگر د ورځې ٧ کیلو گرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس کوي.

٣- یوه بڼوال ٨٠١ کیلو گرامه زردآلو حاصل واخیست. که چیرې وغواړي هغه په ٩ کیلو گرامه صندوقونو کې وویشي. نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوئ د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلويښتم لوست: د ضرب او وېش د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ضرب او وېش عمليې د يو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه وکړئ: تا سو وينئ چې د ضرب هر يوه تساوي له پاره، دويش يا تقسيم دوه تساوي ليکلای شو:

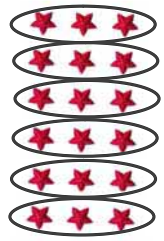

۱۸÷۶=۳

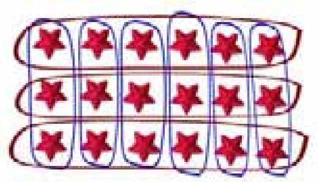

۱۸÷۳=۶

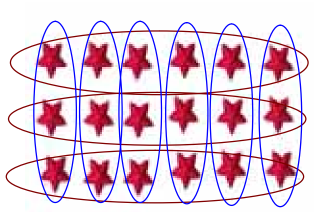

۶×۳=۱۸

د ضرب او ويش د آزمولو د عمليو په کار ولو سره ليکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

```
٦۸ | ٦
- ٦ |----
     | ۱۱
----
  ۸
- ٦
----
  ۲
```

د پورتنيو پوښتنو له حل څخه نتيجه اخستلای شو که چيري د ضرب حاصل په يوه جز دضرب باندي و ويشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چيري مقسوم عليه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتي شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنۍ دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش يا تقسيم دوه عمليې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شق او تمرين

۱- په تشو ځايونو کې مناسب عدد وليکئ.

۵۴ ÷ ٦ = ☐	۷۲ ÷ ۹ = ☐
☐ ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = ☐
٦ × ☐ = ۵۴	☐ × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = ☐	۲۱ ÷ ۳ = ☐
☐ ÷ ۸ = ۴	☐ ÷ ۷ = ۳
☐ × ۸ = ۳۲	۳ × ☐ = ۲۱

۲- تش ځايونه په مناسبو عددو نو سره ډك کړئ.

۷×۸= ۵٦	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ٦۳
۵٦÷۸= ☐	۷۲÷۸= ☐	٦۳÷۷= ☐
۵٦÷۷= ☐	۷۲÷۹= ☐	٦۳÷۹= ☐

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم عليه او خارج قسمت ترمنځ اړيکې په غور سره وګورئ.

خارج قسمت — مقسوم عليه — مقسوم

۵ = ۳ ÷ ۱۵

۱۵ = ۵ × ۳

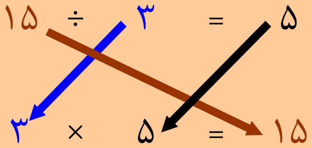

د (....) ويشل په مقسوم عليه باندې د خارج قسمت د پيدا کولو څخه عبارت دي که چيرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

٩٧٠ | ٨	۶۴٠ | ۵	٩٧٢ | ٨
١٠٠ | ٩	١٠۵ | ٨	٧٠۶ | ۶

۵- د ۵ مترو ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکرو اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦٠ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦٠٩ | ٨	٦١١ | ٨

دولسم فصل
کسر

شپږ څلویښتم لوست: د کسر پیژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نیمایې په توګه وپیژني او $\frac{۱}{۳}$ د یوه شي د دریمې برخې په توګه وپیژنی. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپیژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمایي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا یو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{۱}{۳}$

که چیرې اوس د منې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې یې په بل غاب کې کېښېږدو داسې لیکو:

الف

$\frac{۱}{۳}$

الف: $\frac{۱}{۳}$ برخه په یوه غاب کې

$\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ برخې په بل غاب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

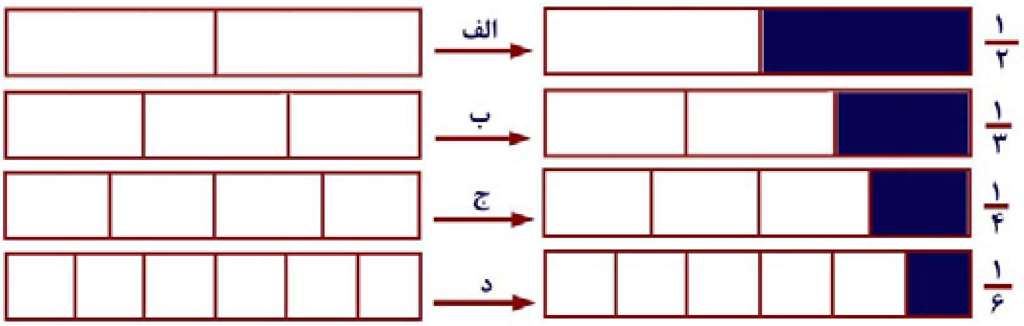

د الف په شکل کې د $\frac{۱}{۲}$ کسر ښیي چې د دوو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{۱}{۳}$ کسر ښیي چې له دریو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{۱}{۴}$ کسر ښیي چې له څلورو برخو څخه یې یوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{۱}{۶}$ کسر ښیي چې له شپږو برخو څخه یوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د یوه کسر سره ښه پېژندګلوي پیدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

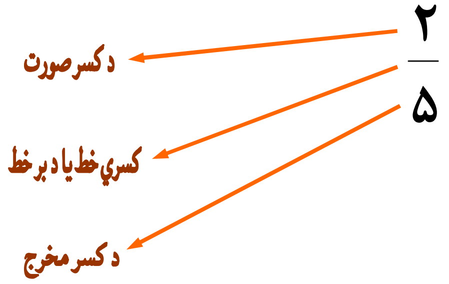

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپینو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښایاست او و يې ليکئ.

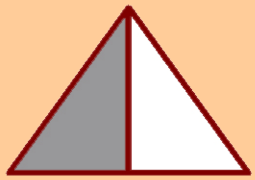

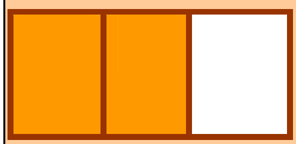

توره ____ سپينه ____ سپينه ____ توره ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

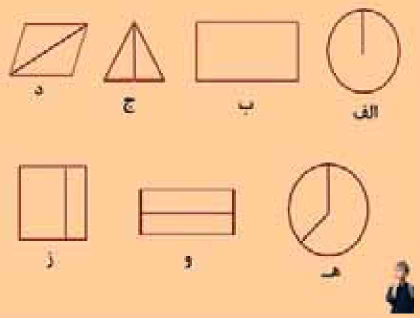

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

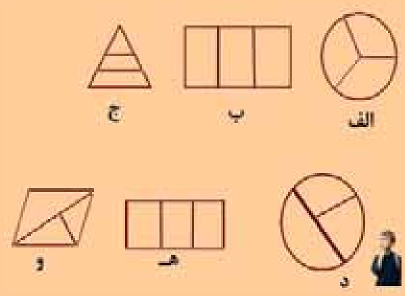

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې ونښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شوی. د هغه کسر ولیکئ!

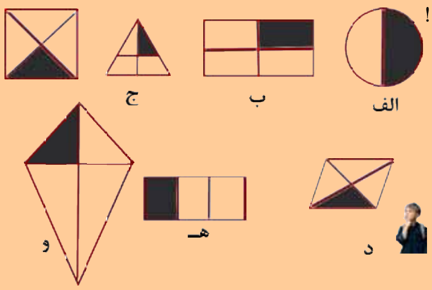

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې ولیکئ.

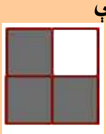

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپينه	$\frac{۱}{۴}$

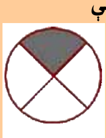

مساوي برخې	
رنګ شوی	
رنګ شوي نه دي	

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپيني برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

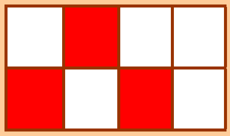

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپيني برخې	

ب

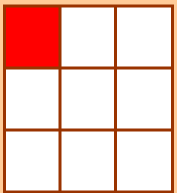

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپيني برخې	

ج

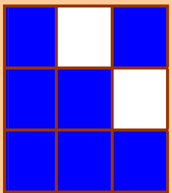

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپيني برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندي هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ!

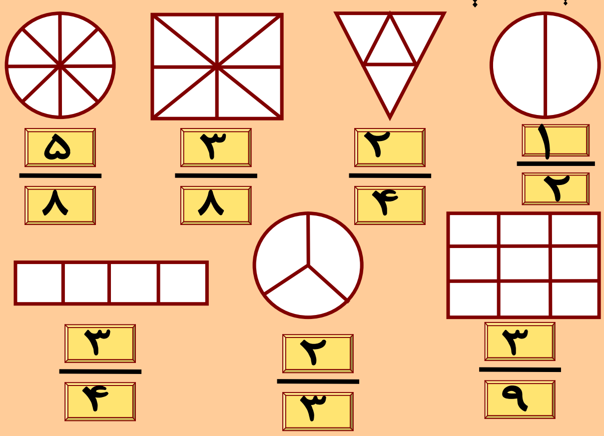

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښي خواته وليکئ.

۸/۹ 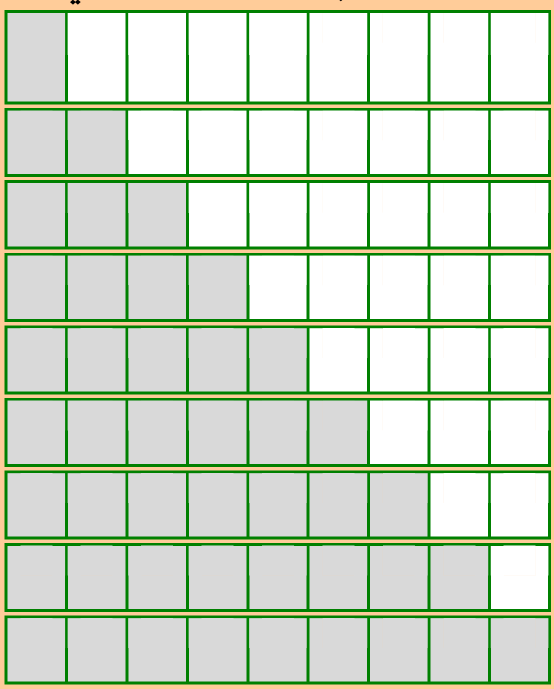 ۱/۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

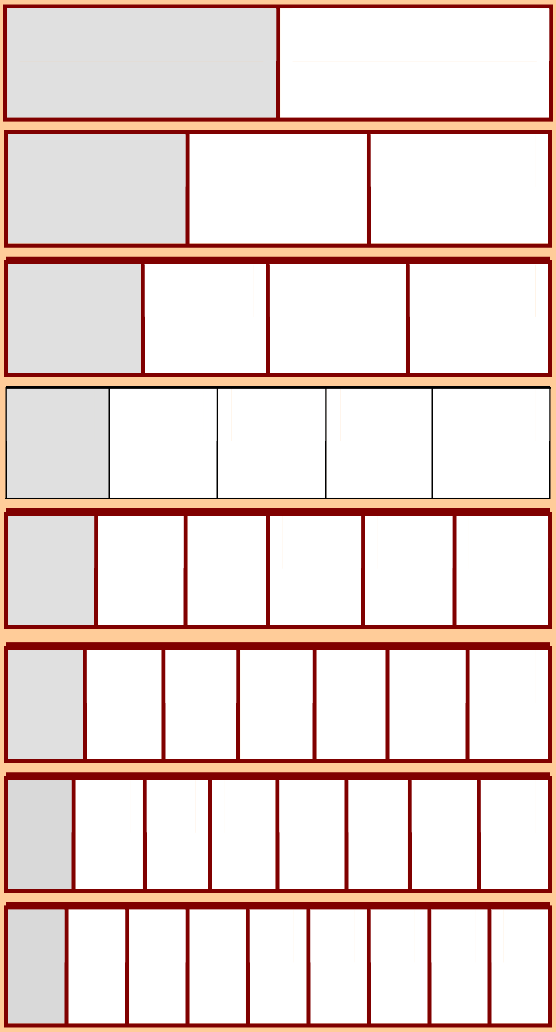

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{۶}$	$\frac{۱}{۶}$
$\frac{۶}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{۶}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{۶}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د >، < او = نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

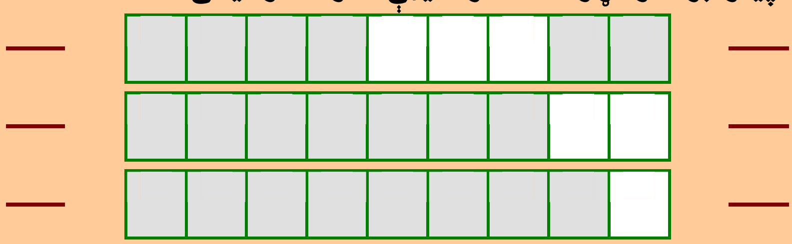

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوي برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ.

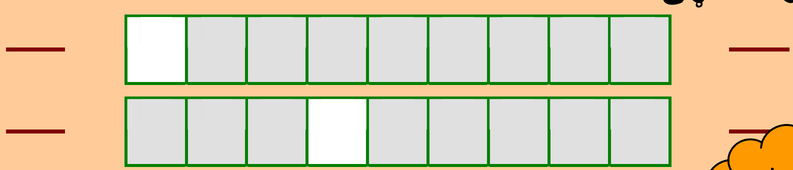

کورنی دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښی خواته ولیکی او پرتله یې کړی.

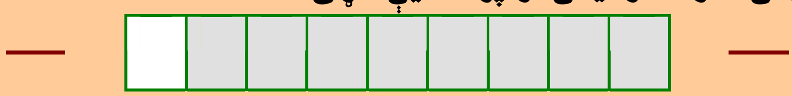

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوي او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده په کسر سره يې وښياست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې توري کړې څومه برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ!

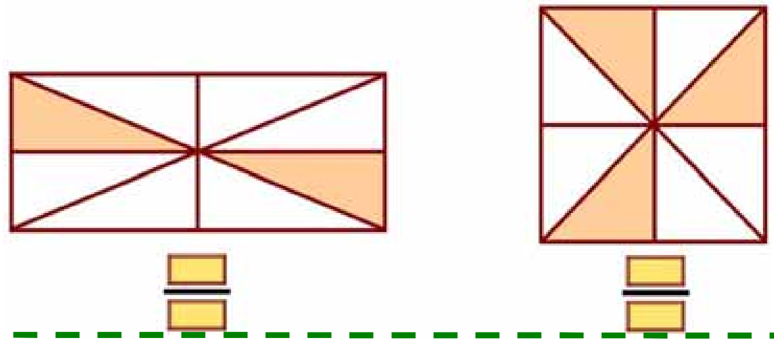

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلاء کوئ؟

۷- د >،< او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف:	۵۰۰ ګرامه	☐	۲ کیلو ګرامه
ب:	۳ کیلو ګرامه	☐	۳۰۰ ګرامه
ج:	۷۵۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرامه
د:	۲۵۰ ګرامه	☐	۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ۶ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي او بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوه پخوونکی ۷۵۰ گرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې د هغو څخه پخې کړې معلوم کړئ چې څو گرامه وریجې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو گرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې يې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریجې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا راونیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت	☐
ب: د وره لوړوالی	☐
ج: اوبه	☐
د: بوره	☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

۱۲- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایې شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یو کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library